אדריכלות נוף

ביטאון האיגוד הישראלי של אדריכלי נוף

69 10/18

הכנס השנתי ה-16
האיגוד הישראלי של אדריכלי נוף

אקרשטיין 90 שנות חדשנות

חדשנות אינה ניתנת לחיקוי. היא בלעדית ויוצאת דופן.
כשחיים לצד חדשנות מרגישים את זה. מרגישים ייחודיות, השראה, קדמה ואיכות.
כדי לחדש צריכים להעז להיות ראשונים. צריכים ניסיון, חזון ודבקות באיכות חסרת פשרות.
ערכים אלה מלווים את חברת אקרשטיין בכל תחום, בכל מוצר ובכל פרוייקט.

ריצוף אבן "לינארית", 8/16/7
אדריכלי נוף ומתכנני הפרויקט: סטודיו אורבנוף
ניהול פרוייקט: גוני הנדסה
פארק יפה ירקוני, שכונת נווה זמר, עננה

אקרשטיין
מסורת של חדשנות

www.ackerstein.co.il | 1-700-500-959

מקום | **קיבוץ עין חרוד, הדשא הגדול (תוכנן ע"י אדר' נוף יצחק קוטנר 1961-1904)** **צילום** | **רחל וינר**

הדשא הגדול של קיבוץ עין חרוד - נוף העמק והגלבוע ברקע, תכלת השמים, שורות הדקלים הסימטריות משני צדיו - לכאורה אין תמונת נוף יותר ישראלית מזו. היא חוזרת ומופיעה בגלויות, בשירה ובספרות. אולם, זו תמונה הטומנת בחובה חלק מהמסע הארוך של בניית הזהות הישראלית. אדריכלות הנוף נטלה ונוטלת חלק חשוב בהפיכתה של זהות זו מרעיון לממשות פיזית. כחלק מפרויקט השיבה לציון המבוסס על חלום וכמיהה עתיקה מול רצון עז לשינוי והתחדשות - ה"אלט נוי לנד" - נוצרה שפה מרחבית חדשה. תבנית הנוף הישראלי המוכרת לנו כיום, ולכאורה מובנת מאליה, הינה חלק מתהליך - מודע ולא מודע - של בניית מולדת לעם שלא נולד בה. רבדיה הגלויים והנסתרים של תמונת הנוף הישראלי, מבטאים את יחסי הגומלין שלה עם תהליכים היסטוריים וחברתיים ,מקומיים ואוניברסליים, תוך דיאלוג מתמשך עם עולם הדימויים של התרבות הישראלית.

שנת ה-70 להקמת מדינת ישראל הינה הזדמנות לצאת למסע חיפוש להבנת מורכבות התמונה הזו, תוך בירור תפקידם של אדריכלי הנוף ביצירתה, שימורה וחידוש פניה במציאות משתנה. על כל זאת ועוד בהרצאתה של אד' נוף רחל וינר: "הדרך הביתה - רבדים גלויים ונסתרים בתמונת הנוף הישראלי".

גליון מיוחד לכבוד הכנס השנתי ה-16 של האיגוד הישראלי של אדריכלי הנוף

70+
ועדת ההיגוי, עמ' 5

תכנית הכנס
עמ' 6

גבעת האותיות במבוא השמש
אדר' נוף רם איזנברג, עמ' 9

פרויקט בצלאל
אדר' נוף מיכל טורנר, עמ' 14

גן אברהם
אדר' נוף יעל סופר, עמ' 19

נופי צילום
אלכס ליבק, עמ' 25

אם פטריק גדס היה מתכנן הותמ"ל
פרופ' יעל מוריה, אדר' עדי לוי טראו,
אדר' דורון דרוקמן, עמ' 29

"אדריכלות נוף במבחן הזמן - החזון והתקוות מול המציאות"
אד' נוף ד"ר גיל הר-גיל ואד' נוף טלי מרק, עמ' 35

פארק המכתש, גבעתיים
אדר' נוף ברברה אהרונסון, עמ' 41

"מרחב ירוק אחד"
ענת גולד, אדר' נוף נועה ברוט, עמ' 45

פסיפס רטרוספקטיבי
אדר' נוף ורדית צורנמל, עמ' 50

Traces of Nature
Dominique Benjuya, עמ' 58

גן - כיכר הרב פרדס, רמת גן - תיקון טעות בפרסום

בעקבות פרסום כתבה בנושא חידוש כיכר פרדס, בכניסה לרמת שיקמה, רמת גן בגיליון יוני של הבטאון, התברר כי המשרד שתכנן במקור את הכיכר הינו 'מילר-בלום תכנון סביבתי' ולא כפי שפורסם. בידי המשרד תכנית של הכיכר משנת 1988, אשר מאירה אור על תכנון הכיכר המקורית.
התנצלותינו בפני כל הנוגעים בדבר.

אדריכלות נוף
ביטאון האיגוד הישראלי של אדריכלי נוף

האיגוד הישראלי של אדריכלי נוף (איא"נ)
מסונף לפדרציה בין-לאומית של אדריכלי נוף

בשער: ליפא יהלום ודן צור, שנות ה-50, חורשת טל, מראה שולי האתר. מתוך הספר תבנית נוף: הגנים של ליפא יהלום ודן צור
עיצוב השער: דני מירב, סטודיו הטייס

יושב ראש האיגוד: איז'י בלנק
igudnof@gmail.com

אתר איגוד אדריכלי הנוף:
www.land-arch.org.il

עורכת: ליטל פרידלר
ad.nof.magazine@gmail.com

מערכת מייעצת: טלי אלון מוזס, טלי מרק, שחר צור, טלי וקסלר, טלי דינור

עריכה לשונית: עופר אדר
עריכה גראפית: סטודיו ליאת אפל
הפקה והוצאה לאור: נובל גרין בע"מ
טל: 03-5467485, נייד: 052-2451092
nurit-l@zahav.net.il

המודעות הן על אחריות המפרסמים בלבד.
המאמרים בעיתון זה הם על אחריות כותביהם בלבד ומביעים את דעתם ולא את השקפת המערכת. המערכת אינה אחראית להם.

חדש בולפמן גאומטרי

חד • קווי • עוצמתי

ולפמן תעשיות גאה להשיק
הסדרה הגאומטרית

סדרת ספסלי בטון גאומטריים.
זויות חדות המשתלבות ויוצרות בכל הרכבה מראה דינאמי.
לחבר, לתחום, לפזר, להגדיר או פשוט לדמיין...

ספסל גאומטרי
זוויתי
178X178X45

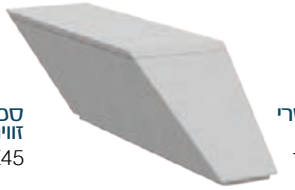

ספסל גאומטרי
קווי
196X44.5X45

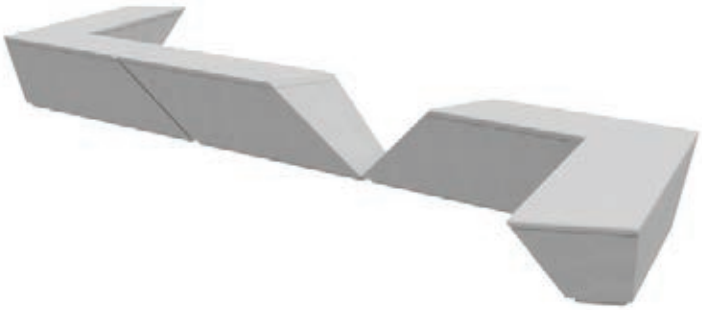

ולפמן
תעשיות בע"מ

WWW.WOLFMAN-IND.CO.IL
לפרטים: 04-6611439

עצב: גלי צרפתי כהן

הכנס השנתי ה-16 של האיגוד הישראלי של אדריכלי הנוף

ועדת ההיגוי

הגישה התכנונית של המרחב הפתוח עברה שינויים רבים לאורך שבעים השנים שחלפו מקום המדינה. תפיסות פרוגרמתיות מתחלפות עם תפיסות אידיאולוגיות, החדשני מחליף את המקומי והיפה משנה צורתו תדיר.
מול מציאות השינוי האינטנסיבי והמתמיד, המהווה במידה רבה את ה-DNA של המרחב הישראלי, פעולת אדריכלות הנוף מטבעה הינה איטית ושמרנית. נדרשות לה שנים רבות של צמיחה מדודה והבניה של תהליכים.
פעולת התכנון מניחה תסריט אחד אפשרי מרבים אחרים שיתכנו ואחדים שיתממשו. בסוף תהליך ההקמה נמצא הגן בשנתו הראשונה, תחילת דרכו. מנקודה זאת ואילך הוא בונה את עצמו תוך יצירת אינספור אפשרויות ודרכים בהן המערכת האקולוגית והאנושית - תרבותית יכולה להתפתח ולהבנות את סביבתה.
במובן זה אנחנו, אדריכלי הנוף, משמשים כתסריטאים המניחים תסריטים אפשריים לאירועים ושימושים שאת חלקם או רובם מתקשים אנו לחזות.
הפעולה המרכזית של אדריכלות הנוף היא סינטקס - תחביר חדש של מילים למקום קיים. המילים והאותיות היו לפנינו ויתקיימו אחרינו. ההבניה שלהן היא תרומתנו לסיפור. פעולתנו תלויה, במידה רבה, בהבנתנו את הקונטקסט הכללי וההיסטורי בו אנו פועלים. זאת במיוחד בתקופה המקדשת את החידוש בה הפרקטיקה של המחיקה מחליפה את הפרקטיקה של התוספת.

הכנס ייבחן רטרוספקטיבית את תכנון המרחב הציבורי והמרחב הפתוח מאז קום המדינה ועד ימינו, במבט לעתיד.
הדיון יעקוב אחרי השינוי בתפיסה ובאידאולוגיה התכנונית של אדריכלות הנוף במרחב התכנון הישראלי דרך סוגיות תרבותיות וטכנולוגיות הרלוונטיות לנקודת הזמן בה פעלו המתכננים.

הדיון מתפרס דרך שלושה מרחבים טיפולוגיים המהווים, בעינינו, את אבני הבניין של המרחב הפתוח.
הגן כמרחב אידיאולוגי ופרוגרמתי - גנים פואטיים ותיקים, כמו גן אברהם ברמת גן של אדריכל הגנים משה כיבשני או גן הנדיב של אדריכל הגנים שלמה אורן ברמת הנדיב. גנים סבוכים ומפותלים מלאי מקומות מסתור המתבססים על תפיסה בוטנית רחבה ועשויים רקמה צמחית עשירה. גנים המטופלים בידי גנן מומחה, כאלה המזמנים הפתעות ותגליות לאורך הטיול בהם ומשמשים להשראה ומפלט להתבודדות.
אל מול גנים עם תפיסת תכנון המקדשת את הפשטות, חלקם מופלאים לא פחות, במיוחד באינטראקציה האנושית המתחוללת בהם. גנים פתוחים ומוצלים עשויים מרבצי דשא ועצים, גנים המארחים קהלים מגוונים ומשמשים כפלטפורמה לפעילויות נופש ופנאי מהיחיד ועד הרבים, קלים לטיפול ותחזוקה.

"הבלוק" - מרחב המגורים העירוני - השינוי שחל במרחב הציבורי מסביבת בית המגורים של השיכון והמרחב המשותף "הסיימי קיבוצי" ועד למרחבי "סף הבית", המרחב הפרוגרמתי הכולל את מרחב המגורים וחצר הבית המשותף המשמשת, בעיקרה, לנוי ואחסון תשתיות שונות.

המרחב הפתוח - מה הן אמונות היסוד שהיוו בסיס ליצירת המסגרת התכנונית של המרחב הפתוח? איזה שינוי חל לאורך השנים בתפיסות אלו בעמדת הגופים העיקריים האמונים על שמירה ופיתוח של השטחים הפתוחים, קק"ל ורט"ג? מי הוא "הלקוח", הציבור או הטבע על מרכיבו השונים? מהו מעמד ותפיסת הטבע והמושג "קיימות" בתהליך התכנון של סביבה קיימת או חדשה?
לצד התלהבות כנה מחשיבה חדשנית והחיות של התהליך ישנה תחושת החמצה מהחיפזון, מכך שלא ניתן הזמן להתבוננות מעמיקה על תהליכים מתמשכים וצבירת ידע לאורך שנים.
יכולתנו להרחיק ראות תלויה ביכולתנו לעמוד על כתפי קודמנו. לכן נכון להתעכב, לעצור ליום ולהתבונן סביבנו, בעיקר לאחור, ולהביט אל עשייה של עשרות שנים של אלה המוכרים ומקצת מאלה שאת עשייתם החשובה אנו רוצים שוב להאיר.

צוות הנהלת הכנס - אד' נוף מיכל טורנר, אדר' נוף ורדית צורנמל, אד' נוף אסיף ברמן, אד' נוף יעל סופר, אד' נוף אמיר מילר, אד' נוף קרני גרינשטיין, אד' נוף עופר טמיר, אד' נוף עדי תורן.

מילר בלום תכנון סביבתי בע"מ , גן הקקטוסים, חיפה 1955. באדיבות משרד מילר-בלום

הכנס השנתי ה-16 | **האיגוד הישראלי של אדריכלי הנוף** | חמישי שישי 19-18 לאוקטובר

תכנית הכנס | יום חמישי, 18 באוקטובר

8:00 **התכנסות הרשמה וארוחת בוקר**

9:30 **ברכות ודברי פתיחה**

10:00 – 12:00 **הגן** – מושב ראשון

רמת הנדיב-בעבר ובעתיד 1954-2054
הוגו יאן טראגו, מנכ"ל רמת הנדיב

הדרך הביתה - רבדים בתכנון הנוף של המרחב הישראלי - אדר' נוף רחל וינר
רחל וינר אדריכלות ונוף

ביונרפיה נופית - פרופ"ח נורית ליסובסקי,
הטכניון - הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים

אדריכלות נוף במבחן הזמן - החזון והתקוות מול המציאות - ד"ר גיל הר-גיל
גרינשטיין הר-גיל אדריכלות נוף ותכנון סביבתי

#הגן 1 - גן יעקב - תל אביב - אדר' נוף ליטל סמוק,
תמא-תכנון מרחב אורבני

#הגן 2 -גן אברהם - רמת גן - אדר' נוף יעל סופר

Narrative gardens - Landscape Architect
Jana Crepon, Inside Outside, Netherlands

12:00 **הפסקת צהריים**

13:00 – 15:30 **הברוק** – מושב שני

השיכון הציבורי - המרחב הפתוח במבט של אדריכל - אדר' צביקה קורן

מרחב הטרנינג וסף הבית – משצ"פ למרחב ציבורי פתוח - אדר' נוף אמיר לוטן, אדר' עדי לוי טראו
סטודיו מא

הצופה מהצד - אלכס ליבק

חדשנות עירונית – טרנד מיותר או צורך קיומי?
אדר' רפי רייש, S.U.iT.S

#הבלוק 1 - שוק בצלאל, תל אביב
אדר' נוף מיכל טורנר, צורנמל טורנר אדריכלות נוף

#הבלוק 2 - פארק המכתש, גבעתיים
אדר' נוף ברברה אהרונסון, שלמה אהרונסון אדר'

Space Is A Product Of Social Interaction
Architect Axel Timm & Nicole Timm, Stage Designer & Scenographer, RaumlaborBerlin, Germany

15:30 **Happy Hour**

16:30 – 18:00 **המרחב** – מושב שרישי

בנקודות מפתח- עיצוב דמות הגנים הלאומיים אדר' נוף
אריה דביר ואדר' נוף מעיין אייזנשטאט ליפשיץ

"מרחב ירוק אחד"- המגמות החדשות בתכנון. יערות קהילתיים כמקרה בוחן
ענת גולד - מנהלת אגף התכנון של קק"ל
ואדר' נוף נועה ברוט, ברמן ברוט אדריכלי נוף

#המרחב 1 מעין חרוד וחורשת טל
אדר' נוף טלי טוך, טוך-סרוסי אדריכלות נוף

#המרחב 2 -שצ"פ 812 ברמת בית שמש ג'1
אדר' נוף רם אייזנברג, רם איזנברג עיצוב סביבה

Traces of Nature
Will Beckers, Environmental Art, Belgium

פלטינה

אקרשטיין | שחם אריכא | נתיבי נוי - עיצוב משתלב

יהלום

אויטונג | ולפמן

כסף

URBANIX | Atsmon PlayGrounds

מרכז הירידים תל אביב ביתן 10

סיורי ערב | יום חמישי, 18 באוקטובר | 21:00-23:00

שיכון לכל פועל | **מהקונסרבטוריון לגשר בר יהודה** | תומר שלוש | **מפגש:** לואי מרשל פינת שטריקר
איך פתרו את מצוקת הדיור בשנים שלאחר קום המדינה? ב"צפון החדש" של תל אביב נגלה את התשובה. נסייר בין השיכונים שמזכירים לנו שהצפונים של פעם הם לא הצפונים של היום.

חצר אחורית-חצר קדמית | **שכונת שפירא** | ענת גרויסמן | **מפגש:** הבית האדום, ישראל מסלנט 39
נסייר בשכונת שפירא, על נקודות הציון המרכזיות שהפכו להיות מוקד ומפגש בין קבוצות ושסעים שונים בחברה הישראלית. מהו הפרופיל המתהווה לשכונת שפירא של 2018 אל מול מה שהייתה בעבר,
נקנח בקפה שפירא בבירה קרה.

שביל העצמאות | **שדרות רוטשילד** | אילנית עמית | **מפגש:** רוטשילד 2
נלך לאורך השדרה ונשמע את הספורים מראש יתה של אחוזת בית, שנועדה להיות ניו-יורק של ארץ ישראל. נגלה מהו בית העסק הראשון של העיר, ומה אסרו למכור בו, למי הקדיש דיזנגוף את ביתו ולאן העבירו את המזרקה המיוחדת.

סיורי בוקר | יום שישי, 19 באוקטובר | 10:00 | 9:30

דיזינגוף סנטר | **על הגגות ובמרתפים, קיימות עירונית** | חוות ירוק בעיר
מפגש: 9:30 | שער 3 בנין B רח' דיזנגוף, בצמוד לחנות ADIKA
בסיור נגיע למקומות אותם רק יחידים זוכים לראות: מערכת התפעול של הסנטר, מושבות העטלפים ותעלות התת-קרקעיות של המבנה. נעלה לביקור בחממת "ירוק בעיר" על גג הסנטר-לגידול הידרופוני של ירקות במרחב העירוני.

מלון אלמא וגני הנדיב | **זכרון יעקב** | פלורי מורגן, אדר' נוף אמיר בלום, מיכל יריב, הוגו יאן טראנו
מפגש: 10:00 | קבלה בכניסה למלון. החנייה בחניון המלון.
נטייל במרחבי המלון ובגנים, נספר על האדריכלות, אדריכלות הנוף ותערוכות האומנות. משם נסע לגני הנדיב, נסייר בגנים ונשמע על ההתהוות של הגן בעבר בהווה ובעתיד.

אריה שרון: אדריכל המדינה | **ביתן הלנה רובינשטיין-מוזיאון ת"א** | ד"ר ערן נוימן - אוצר התערוכה
מפגש: 10:00 | בכניסה לביתן הלנה רובינשטיין- שד' תרס"ט-6 ת"א
התערוכה הרטרוספקטיבית הראשונה המציגה את עבודותיו של אחד מאבות האדריכלות הישראלית. שרון, בוגר בית הספר לאדריכלות הבאוהאוס, תכנן למעלה מ-600 פרויקטים משנות העשרים ועד למותו.

כיכר דיזנגוף | **סיור באתר הבניה של כיכר דיזנגוף המתחדשת** | אדר' עדי לוי טראו, סטודיו מא
מפגש: 9:30 | רחבת זמנהוף
סיור ושיחה על סוגיות שעולות בתהליכי התחדשות עירונית דרך המקרה הספיצפי של תכנון הכיכר. הסיור יעבור דרך מספר נקודות מבט: מתוך ומעל הכיכר ודרך הדילמות וההתלבטויות שעלו ועולות בתהליך התכנון והביצוע.

* הגעה עצמית לכל הסיורים

ארד

נחושת

שחם אריכא מציגה:

מערכת ישיבה בוונגו

מערכת ישיבה עם ספסלים באורכים שונים,
מושבי יחיד ושולחן מרכזי הניתנים לסידור חופשי

שחם אריכא

גבעת האותיות במבוא השמש

אד' נוף רם איזנברג

יום אחד קיבלנו בדואר חוזה משהב"ש[1] לתכנון 10 שצ"פים ברמב"ש[2] ג1, ביניהם שצ"פ 812 - שטח של 47 דונם שהוגדר כגן ארכיאולוגי בלב שכונה חרדית. איש לא שאל אותנו אם זה מתאים לנו, מה דעתנו. פתאום. הגיע. היתה בכך תחושה של יד הגורל, שכן בימי ילדותי ביליתי שעות רבות של קסם בגבעות האלה ממש (תמונה מס' 1), מהלך בתוך ליטוף העשבים הגבוהים הריחניים, מלקט חרובים ותאנים. אולי ממש כאן, בין מחשופי הסלע הפיסוליים שכמו יצרו גשרים בין איים של סבך אלת המסטיק וסירה קוצנית נבט בי הדבר הזה, שהיום אני קורא לו "אדריכל נוף". ועם תכנון הגן בבית שמש, התחדדה בי התובנה (שמתבהרת בי כבר שנים) על תפקידה של אדריכלות הנוף באיפשור חווית המפגש עם הממשי[3].

בראשית העבודה בחורף 2010 ערכנו סיור עם הארכיאולוגים כדי להגדיר את תחומי השימור ודרכי הפעולה. החפירות לכבישים כבר החלו, והגבעה שצוירה בתב"ע כגן המרכזי של השכונה, התנשאה מעליהם כעוגת יומולדת ענקית (תמונה מס' 2) מוקפת מצוקי חציבה לבנים בגובה ארבעה מטרים ומעלה מכל עבר. בשונה משאר הגבעות בסביבה, גבעה זו ניצלה מחישוף בזכות שרידים ארכיאולוגיים (תמונה מס' 3) שציפו למצוא בה, ובראשה נותר שטח טרשים יפהפה מכוסה פרחי בר, עצי פרי ושרידי חקלאות עתיקה - כבגבעות ילדותי. השטח שנשמר במצבו הטבעי הזמין לשמר ולהנגיש אותו כפי שהוא, כגן של משחקי גילוי ודמיון, כמקום שיש בו מן החשיפה לממשי: לזה שאינו מעשה אדם, ואינו שיקוף של מעשה האדם.
באותו מפגש ראשון הבנתי את ההזדמנות, את הבעיות ואת פתרונן (כפי שקורה לנו פעמים רבות במפגש ראשון, אלא שאז לקח עוד שמונה שנים להקים את הגן...).

הבעיות העיקריות היו הנגשה פיזית ותרבותיות. הקלה שבהן היתה התמודדות עם המכשול הטופוגרפי של החציבה. השניה נראתה יותר קשה ויותר מדאיגה: החשש הגדול שלי מראשית התכנון, היה שלא משנה מה נעשה במקום, אם לא נצליח "למכור" את הגן הטבעי לקהילה אותה נועד לשרת, במקום להעריך כמתנה את הטבע

▲ תמונה מס' 1. רם איזנברג מדלג בין הסלעים בסביבת קיבוץ נתיב הל"ה, 1970. צילום: חגי איזנברג

▼ תמונה מס' 2. מצוקי החציבה בדופן הגבעה, מאי 2014

[1] משרד הבינוי והשיכון
[2] רמת בית שמש
[3] הממשי - הוא האונטולוגי, ה"יש", זה שקיים מעבר להמשגותינו אודותיו.

תמונה מס' 3. צילום מהגבעה, מאי 2014

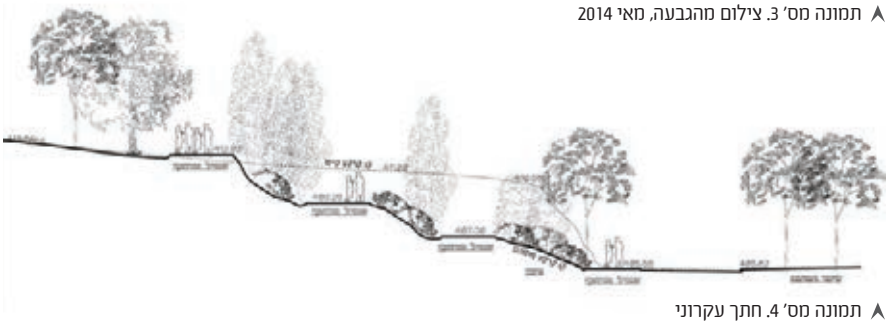

תמונה מס' 4. חתך עקרוני

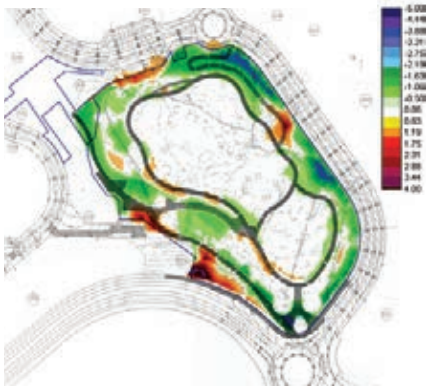

תמונה מס' 5. תכנית עבודות עפר דיפרנציאלית
ירוק וכחול: חפירה, כתום ואדום: מילוי

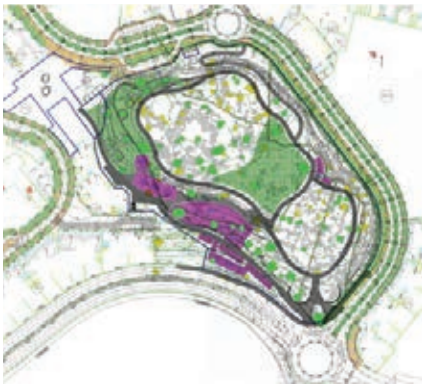

תמונה מס' 6. סכימת תכנית עקרונית

תמונה מס' 7. סכימה תפעולית המחלקת את הגן לאיזורי אחזקה

הקסום ששימרנו עבורם, ייתפש המקום כשטח בור מוזנח בלב השכונה, וישמעו קולות קיפוח כ"למה לא עשו כאן כלום, למה לנו לא מגיע?" וכפי שנעשה במקומות אחרים בבית שמש, כתוצאה ממצוקת שטחים חומים[4], תוך חודשים ספורים יוקם על חורבות הגן תלמוד תורה או גן ילדים.

מנסיוני בעבודה עם אוכלוסיה חרדית בתכנון טיילת הר נוף[5], ידעתי שיש מספר ערכים תרבותיים שחובה להתייחס אליהם: נגישות, צניעות, ואי ביטול זמן:
נגישות - צריכה להיות לא סתם להורה עם עגלה, אלא לשתי משפחות הבאות זו מול זו, כל אחת עם עגלת שלישיה שמשני עבריה נאחז זאטוט (מינימום 4 מטר רוחב), וכמובן שיפוע נוח, שלא יעלה בשום אופן על 5%, ורצוי הרבה פחות.
צניעות - ביטוי החיבור שבין הפרטים לקהילה שהם חיים בתוכה בכל עת. בזמנו, הדגישו הרבנים בהר נוף בפני - בדומה לתפישתה של ג'יין ג'ייקובס "עיניים לרחוב" - עד כמה חשוב לחשוף את המרחב לעיניים של הקהילה, ולהימנע מפינות נסתרות שעשויות להזמין התנהגות לא ראויה (כבריונות, או גילויי אינטימיות בין המינים).
אי ביטול זמן - מה שאינו קשור ללימוד תורה עשוי להיחשב בחברה החרדית כביטול זמן. מאחר שגם "טבע" וגם "ארכיאולוגיה" הם עולמות תוכן שאינם קשורים בלימוד תורה, הם זרים למרבית החרדים - ולעתים אף מעוררים אנטגוניזם. טבע נתפש כ"שממה", מקום בר ולא מתורבת, שעל האדם לעבד אותו ולשלוט בו. ארכיאולוגיה היא תחום דעת חילוני החשוד בחילול קודש (כבחפירת קברים קדושים) ולכן מחייב השגחה רבנית.

כעיקרון תכנוני ראשון קבענו את ראש הגבעה כשטח לשימור, מוקף בשביל שמותאם בקפדנות לטופוגרפיה. השביל פוגש את מחשופי הסלעים כך שתתאפשר כניסה לשטח מכל מקום - אין שום גדר או שער לגבעה. השביל ההיקפי כולו הוא התוחם והשער שלה.
השטח השמור חולק לשלושה אזורים (תמונה מס' 7): אזור הטרשים שבראש הגבעה הצפוני הותר כשטח שמור טבעי. עקב שרידי החקלאות הרבים שבו (טרסות, שומרה, בור מים וכו') יועד השטח שבקצה הרכס הדרומי לשיקום כבוסתן. בין שתי גבעות אלה, במרכז הרכס על גב אוכף קטן בו היתה ההתיישבות, כיסינו את משבצות החפירות הארכיאולוגיות בכיסוי לדורות ומעליהן נשתלה מדשאה גדולה...

[4] רמת בית שמש תוכננה בשנות ה-80 כעיר ל"משפרי דיור" באמצע הדרך בין תל אביב לירושלים. חזון המתכננים היה של עיר לוויין כדוגמת מודיעין הפונה לכלל האוכלוסיה. העיר תוכננה לרמת מינוע גבוהה (שתי מכוניות לכל משפחה) וצפיפות דיור ממוצעת. בפועל, עם התחרדותה של העיר, הסתבר שיש יותר מדי כבישים, ופחות מדי שטחים חומים להקמת מוסדות חינוך.
[5] טיילת הר נוף - פרויקט שתכננו ביחד עם לורנס הלפרין, אך לצערי לא יצא לפועל.

לצורך התכנון ביקשנו (וגם קיבלנו!) מדידה קרקעית מדויקת, לפיה תכננו את השביל ההיקפי בין הסלעים כך שהשול הפנימי יהיה תמיד משיק לגובה פני הקרקע הקיימים. השול החיצוני הוגדר על ידי קיר בנוי מאבני לקט מקומיות בצורת טרסה חקלאית. זכינו במנהל אתר (שי אדמוני) שהתחבר לקונספט והבין שהדגש הוא לא על עבודה בדיוק לפי התוכנית, אלא על הבנת העקרונות והתאמת התוכנית לתנאים בשטח. בהתחלה היה לו קשה עם הפועלים, רובם פלאחים מיאטה, אשר לא האמינו שאנחנו באמת מתכוונים לבנות "קירות עקומים". הם היו מסמנים את תוואי הקירות בחוטים ומיישרים את הדפנות כך שיצאו מקבילים זה לזה. נאלצתי לפרק להם את הקירות כמה פעמים ולהראות להם איך מניחים את האבנים, עד שהבינו שזה יותר פרשנות חופשית בשטח, ואז הם אמרו לי: "אה, אתה רוצה קירות של פלאחים".

על מנת לפתוח את המבט לרחוב (תמונות מס' 4, 5), שיחזרנו את קימורי הגבעה בתווך שבין הטיילת ההיקפית לבין השכונה, ליצירת מדרונות מתונים יותר. כל הפעילות האינטנסיבית רוכזה בתווך זה כגן משחקים לינארי לאורך ציר מקביל לרכס הגבעה. פתרון זה איפשר יצירת שיפוע מתון מאוד לאורכו, המשלב משני עבריו טרסות עם משטחי המשחקים. השתדלנו לרכז במקום אחד הרבה מתקנים, ושיהיה הרבה מכל דבר שיש: הרבה מגלשות, הרבה נדנדות, הרבה קרוסלות...

עם פתיחת הגן בפסח 2018 ביקרתי במקום עם גיסתי. היא התבוננה על מאות הילדים ששיחקו על המתקנים (תמונה מס' 8), ואמרה לי בפליאה "תראה מה זה, אנחנו כבר שעה פה, ואף ילד לא בוכה, לא מרביץ ולא דוחף או רב על התור שלו..." זה וודאי מעיד על תרבות של התחשבות ואחריות הדדית. יש משהו בקהילה החרדית שאנשים מתחשבים אחד בשני, הילדים הגדולים דואגים לקטנים, והמבוגרים יושבים בצד, זה מאוד יפה לראות. ואולי, זה גם קשור לכך שיש מקום לכולם ושיש הרבה מכל דבר.

פיסול המדרונות נעשה תוך שמירה על עצי הבר הבוגרים שבשטח (ליבנה, אלון, חרוב וזית), באופן שהתווה את צורניות המשטחים. החומריות הזמינה עבודה באבן לקט מקומית ובבטון אפור כמחשופי הסלע. מרבית הפרטים בגן מבוססים על שילובים של חומרים אלה: הפרשי הגובה הוסדרו כטריבונות בנויות אבני לקט משולבות ביציקות הבטון, תוך שימוש ברולקות בוץ למניעת נזילות הבטון על פני האבן. התוצאה היא מעין שילוב של קיר בבנייה יבשה ויציקה מודרנית (תמונה מס' 9).
שיקום האזורים האקסטנסיביים המופרים נעשה על ידי שתילת תערובות פלאגים של עשבי בר מקומיים כמלעניאל, מיני מרווה ועוד. בתחילה זה נראה כערבוביה צבעונית, אבל נמנעה התפשטות של צמחיה רודראלית, ועם הזמן זה יתאזן ומראה הקליימקס של צמחיית הבר יחזור כבעבר. עבדנו גם עם השתלן עמית פומפן, שהוסיף לבוסתן הקיים ייחורים וזריעים בשיטות מסורתיות: שקדים, רימונים, תאנים וזיתים. עם הזמן יעלו אלה וימלאו את הבוסתן.

ביקרתי שם בסוף הקיץ, והתרשמתי שהשקדים הקטנים נבטו ונקלטו. עכשיו זה ענף עם עלים קטנטנים, אבל בחורף הם יעלו ויתפתחו.
לאחר שהרמנו לעצים את הנוף, נוצר מראה של גן ותיק, המשולב היטב בסביבתו.

נותרנו עם השאלה הקשה: כיצד להמחיש את ערכו של הגן הטבעי לציבור זה? איך להזמין חיבור שיגרום לתושבים לרצות לשמור עליו?
הצענו למשהב"ש להשקיע במיתוג והסברה של הערכים בגן, ותודות לאדריכליות הנוף רייזי דגני וגילת לוינגר, קיבלנו גיבוי ותקציב למיתוג והנגשת ערכי הגן לציבור החרדי. הרעיון הראשוני שהצעתי היה משחק המבוסס על אותיות הא-ב מוטבעות בריצוף לאורך הטיילת ההיקפית.
בשלב זה צרפנו לצוות את אבי אשריאל, אדריכל נוף צעיר שגדל בבית חרדי, עם הכישרון, הרגישות והידע להתאים את המסר למטרה. אבי הבין שהנגשת תכנים כ"פשט" לא תעניין את הציבור. תרבות הלימוד החרדית היא של גילוי ופיענוח סודות ומשמעויות נסתרות בתוך הטקסט המרובד של המשנה, התלמוד וספרות חכמים. לכן אבי הציע במקום להנגיש את המידע על התכנים במקום כ"פשט", לחבר אותו ל"רמז, דרש, וסוד" שביחסים שבין הטקסט והעולם, להתייחס אל הגן כולו כאל כתב חידה שידבר אל הציבור החרדי, ואל הילדים בפרט.

האותיות תורגמו לכתב בשפות צופן שונות: גימטרייה וכתב עברי עתיק. לאורך שביל הגבעה הטבענו אותיות ומילים בגימטרייה (תמונה מס' 10), המתייחסות לאלמנט כלשהו המצוי בשטח

▼ תמונה מס' 8. מתקן משחקים לינארי

▼ תמונה מס' 9. קיר הכניסה הדרומית.
צילום: יונתן חבצלת

תמונה מס' 10. ילדים קוראים גימטריה על השביל. צילום: איתי טל

תמונה מס' 11. שילוט כתב רש"י

הסמוך לשביל, כגון שם של צמח או אלמנט חקלאי (למשל א' זה אלון, ב' - ברוש, ג' - גפן וגת וכיוב'). ליד כל מילה כזו סומן חץ אשר מצביע לעבר האלמנט שבשטח, ומזמין לחקור. בשטח הטרשים של הגבעה עצמה, פיזרנו 22 "אבני אותיות" - אלמנטים יצוקים מבטון, שעל כל אחד מוטבעת אות עברית בשלושה מופעים: פרנק-רהיל, רש"י, ועברית עתיקה. כל "אבן אות" מחברת בין מקום בעולם הממשי לבין המרחב הספרותי של התרבות העברית (ט' - טבריה, ס' - סיני, פ' - פומבדיתא וכו'). על האבן מוטבע שם המקום, והתווית הכיוון והמרחק אליו בקילומטרים, פרסאות, או אמות. ארבעת האותיות י', ק', צ', נ', מוקמו בראש הגבעה כשושנת רוחות המצביעה ימה, קדמה, צפונה ונגבה (תמונה מס' 12).

לכך הצטרף מערך שילוט המסביר איך להשתמש באבנים כמשחק "חפש את המטמון", נותן הנחיות הלכתיות ועונתיות לקטיף הפירות מעצי הפרי, ומציע הדרכות שונות ברוח משחקית. חלק מהשלטים נכתב בעצמו ככתב סתרים, בגימטרייה, בכתב רש"י ובעברית עתיקה.

בתכנון הגן ברמת בית שמש התחדד לי תפקידה של אדריכלות הנוף כמקצוע המאפשר, אולי יותר מכל מקצוע אחר, חוויית מפגש עם הממשי בקונטקסט היומיומי.

השביל שמקיף את הגבעה, וכל החצים שמצביעים עליה, מפנים שוב ושוב את תשומת הלב לגלות חדש במחשופי הטרשים על כל עולם החי, הדומם והצומח שבהם, ומזמינים למצוא את האיזון המתאים בין תפישת ה"אודות זה" של הסמנים, וחווית ה"בתוך זה" של הגוף בטבע.

הפרויקט הוא כולו איפשור למפגש שיקרה. אי אפשר לגרום למפגש הזה לקרות, אבל חובה עלינו לאפשר אותו.

בפסח תשע"ח, כשהגן נפתח, הגיעו אליו מאות, אם לא אלפי מבקרים, כולל אוטובוסים מבני ברק, ביתר עילית וירושלים.

שמו הרשמי של הגן הוכתר בעירייה כ"פארק מבוא השמש", אבל התושבים בשכונה קוראים לו בשלושה שמות אחרים: "גבעת האותיות", "הפארק האקולוגי", ו"מבוא הזבל". השם האחרון הוא בתגובה לכמות האשפה העצומה שהצטברה במקום עם פתיחתו. דבר שנבע, בעיקר ממחלוקת בין העירייה למשהב"ש על האחריות לניקיון, וגם כתוצאה מהתנהגות הציבור, שאינו רגיל לקחת איתו את האשפה. "הפארק האקולוגי" מעיד בעיני על החדירה של מושג זה לתרבות החרדית, ואל ההכרה בכך שיש ערך לעולם הטבע. ולבסוף "גבעת האותיות" היא אולי העדות הטובה ביותר לכך שגם הגבעה וגם האותיות נתפשים כנושאי המשמעות העמוקה של המקום.

תמונה מס' 12. נגבה, צפונה, ימה וקדמה, עם האות ש' ברקע

איורים וצילומים באדיבות רם איזנברג

בעל משרד "רם איזנברג עיצוב סביבה" מאז 2002 , וחבר סגל המסלול לאדריכלות נוף בפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון מאז 2016.

מזמין העבודה - משרד הבינוי והשיכון | אדריכל נוף אחראי - יונתן חבצלת | תחקיר ועיצוב תוכן - אבי אשריאל | שתלנות בוסתן - עמית פומפן

מפרט אחזקה - ד"ר רקפת הדר גבאי | קבלן מבצע ש.ש. רובבשי; מנהל אתר - שי אדמוני | בנאי אמן - באסם רומי

ניהול פרוייקט - אשר אולניק חברה להנדסה; מפקח - סולי דותן.

רדימיקס

ציפוי כורכרי

כשטכנולוגיה וטבע נפגשים

פיתוח שטח, נהלל

חוף אכזיב, הרצליה

קיבוץ גבולות

טיילת עיר ימים, נתניה

ארסוף

חסכון ניכר בעלויות בהשוואה לחיפויים קשיחים אחרים

מחליף את מערכת הטיח והגמר באלמנט

קל ונוח ליישום בשיטות המקובלות בטיח

החומר מסופק מוכן לשימוש

לפרטים נוספים:

אמיר בן שטרית, מנהל מוצרי גמר, תעשיות רדימיקס (ישראל) בע"מ

טל. 058-4455990 amir.benshitrit@cemex.com

לצפייה ולהורדת קטלוג ממוחשב: **www.readymix.co.il**

המוצר בעל תו תקן ישראלי (ת"י) 1920, חלק 1

ככר פרוייקט בצלאל במהלך הביצוע. צילום: I-studio

פרויקט בצלאל | בין מתחם לשוק

אדר' נוף מיכל טורנר

"מכבי הישן ליד קולנוע אוריון, שניאור הגדול מעבר לגדר, ריח של פלאפל בא משוק בצלאל, תל אביב חמה, תל אביב צוחקת, אנחנו עוד קטנים ויש מעט מאוד. עיר של אהבה, עיר שלא חונקת" (אריק איינשטיין)

שוק בצלאל הוקם בשנות ה-20 של המאה הקודמת, כחלק מהרקמה העירונית של תל אביב שהתרחבה צפונה ומזרחה, בשטח בו היתה אמורה לקום שכונת יוקרה בתכנונו של האדריכל יוסף טישלר. השכונה לא הוקמה ובסופו של דבר הוקם בה מתחם הספורט של אגודת מכבי ולצדו התפתח שוק. השוק מהווה צלע מ"המשולש" - הכולל את רחוב שינקין ושוק הכרמל. ב-1943, סמוך למגרש מכבי, נפתח קולנוע אוריון. בתחילת שנות ה-70 העתיקה מכבי ת"א את פעילותה ליד אליהו, הקולנוע המשיך לפעול עד שנת 1991, נסגר ונהרס ובמקומו נבנה חניון.

מגרש מכוסה אספלט רחב ידיים, שני עצי ברוש עתיקים ודוכן פלאפל אכול כפי יכולתך. לאורך כל השנים בהיותו מגרש ריק, בלב בלוק הבנוי בצפיפות גבוהה, ייצר נתק בין הרחובות הסובבים.

רחוב טשרניחובסקי, המהווה את הדופן הצפונית הגבוהה של המתחם, מאופיין בחזית מסחרית בקומת קרקע וממנו נפרש המתחם הגובל ברחוב בית לחם. ורחוב מכבי, בשיפוע חד לרחוב לקינג ג'ורג. שוק בצלאל הצמוד למתחם התפרסם בעיקר בזכות המגוון הרחב של מוצרי ההלבשה כלי בית, ועודפים של מותגי יוקרה במחירים נמוכים, שניתן להשיג במקום.

שוק בצלאל לפני הקמת הפרויקט

מגה ספסל ,ככר שוק בצלאל. צילום: משרד צורנמל טורנר

שוק בצלאל הסמוך, הככר יוצרת מרחב שוטטות הקושר את תנועת האנשים החולפת, המתגוררת, המבלה ,והקונה.
צילום: I-studio

פרויקט בצלאל היושב ברובו על קרקע פרטית נמכר בשנת 2005 ליזם פרטי, דלק נדל"ן, במהלך השנים התגלגל ועבר ידיים שלבסוף הבניה עצמה בוצעה על ידי חברות צמח המרמן וקרסו נדל"ן. כשליש מהמרחב הציבורי הוגדר בתב"ע כשצ"פ ושאר המגרש הוגדר כשטח פרטי, ללא הגדרה של "זיקת הנאה לציבור". השטח רובו ככולו יושב על חניון שגם הוא בחלקו ציבורי ובחלקו פרטי לטובת תושבי המתחם, כך שנוצרה סיטואציה מורכבת של מערכות עירוניות ופרטיות במפלסים שונים היושבות אחת על גבי השנייה.

כחלק ממדיניות עיריית תל אביב, ברבים "ממתחמי היוקרה" ובשיתוף פעולה עם היזמים, השטח מקו אפס של הבניין נשאר פתוח לציבור על אף הגדרתו כשטח פרטי, החלטה הגוררת אחריה דילמות של תחזוקה, בעלות ואחריות. החלטה זו שנועדה מראש לייצר ולשמר אופי בלוק אינטימי, עמדה בבסיס ההחלטות העיצוביות של הבינוי (ישר אדריכלים), הכיכר והמרחב הפתוח הסובב אותה.

לאורך חמש השנים הראשונות לתכנון המתחם החדש התחולל מאבק בין היזמים (דלק נדל"ן דאז) אשר שאפו להרים במקום מגדלים בגובה

במרכז הככר רהיט ייחודי, מגה ספסל אשר מהווה קיר תומך, ומכיל בתוכו ספסלי רביצה, בר ישיבה, בריכה ביולוגית ומדרגות. צילום: משרד צורנמל טורנר

30 קומות, לבין הוועדה המקומית והציבור הרחב, שכלל בעיקר את סוחרי השוק ותושבי האזור שנלחמו לשמר את רוח הבלוק המקומי ולהיצמד לתב"ע שהתירה 8 קומות. בסופו של התהליך נצחה דעת הקהל את הגרגרנות הנדל"נית והבניינים חזרו להגבלת הגובה הנמוכה יותר. בשל מגבלת הגובה והכרח היזם לשמור על כלכליות הפרויקט, התקבלה החלטה שרוב דירות הפרויקט יהיו דירות קטנות וכך מספר יחידות הדיור אפשר את הקמתו. הפרויקט יצא לדרך.

המתחם החדש יצר תפיסה ותפקוד חדשים של המקום שלא היו בו מעולם החל מבנייתו בשנות ה-20. נבנתה דופן מגורים חדשה, בעלת דופן מסחרית בקומת הקרקע לרחובות מכבי וטשרניחובסקי, שממנה הכניסה ללובי המגורים והחניונים. בליבו של המתחם כיכר עירונית שעל דפנותיה שובצו מבני ציבור, גני ילדים ומסחר.

ההחלטה לייצר בלב הפרויקט כיכר אורבנית מובהקת ולא גן, נבעה משני שיקולים מרכזיים: הראשון היה הקרבה הגיאוגרפית לגן מאיר וגינת שינקין הסמוכים והשני, הרצון לייצר מרחב אורבני שבמהותו קושר את מתחם המגורים החדש לשוק הסמוך, שבאופיו הוא בליל דוכנים צבעוני של כלים, בדים ובגדים, ההומה בשעות היום. מרחב שוטטות הקושר את תנועת האנשים החולפת, המתגוררת, המבלה, הקונה וכן מרחב לשהייה ובילוי.

במרכז הכיכר רהיט ייחודי, מגה-ספסל, העשוי דק במבוק, אשר בתנועה אחת מצליח גם לתפור את הפרשי הטופוגרפיה והשיפוע החזק של המגרש וליצור רצף מונגש בכל המרחב, ואף לתחום אזורי תפקוד שונים בתוך הכיכר. הוא מכיל בתוכו בריכה ביולוגית, שולחנות בר וספסלי רביצה. כל אלה מאפשרים כר שימוש נרחב למשתמשים השונים לאורך שעות היממה.

הפרויקט שרובו ככולו נבנה על תקרת חניון, דרש תכנון מדוקדק של בתי גידול על מנת לאפשר שתילת עצים אשר ייצמחו לעצים משמעותיים נותני צל ואווירה. ברחוב מכבי המשופע, תוכננה שדרה רחבה ובה משטחי דק, המיועדים לאתנחתא ולשווקים מתחלפים, וגם מהווים בית גידול רציף לשדרת העצים הכפולה ברחוב מכבי, באזורים בהם לא נותר עומק שתילה מספיק במדרכה.

פרויקט בצלאל החל אם כן לפני יותר מ-12 שנים ומגיע לכדי גמר רק בימים אלו. לאורך כל הזמן הזה, אנו אדריכלי הנוף של הפרויקט, מצאנו עצמנו כשליחי הציבור אשר איש לא מינה: שואפים לשמר מצד אחד את רוח הרחוב והבלוק הקיים, לתת תחושה נגישה ולא מרוחקת לעוברי האורח ולסוחרי השוק, ומאידך לשמר את רצון הלקוח לייחודיותו של המקום.

נאלצנו להתמודד עם בעיות טכניות של צרכי פרויקט מודרני הכולל חניונים תת-קרקעיים ועמו הצורך בבתי גידול, אוורור ,פינוי ואספקה, במקום שבו אין "חצר אחורית" ואין חצר פרטית, החזית היא הרחוב, ה"אחורי" הוא הכיכר.

עיצוב המרחב הציבורי של פרויקט בצלאל הוא תוצר של קונפליקטים אלו אשר ליוו אותו מראשיתו ולאורך השנים - להיות אחר אבל מקומי, ייחודי אבל חלק ממרחב העיר השוטף, מרחב של ציבור מול מרחב פרטי של סביבת מגורים, עכשווי אך כזה שישרוד עשור מאישורו ועד להקמתו.

המרחב הפתוח בפרויקט שואף לגמישות, היודעת לקבל השתנות אורבנית. דיוק ,שיודע לנווט את התנועה המשתנה. וסקרנות, לחזור ולשהות במרחב אשר יודע להכיל את כל אלה.

מיכל טורנר שותפה עם ורדית צורנמל במשרד צורנמל טורנר אדריכלות נוף.

אדריכלים אחראים על הפרוייקט : דורונה יוגב , נתנאל לאלום ושירי ירקוני | המזמין: צמח המרמן וקרסו נדל"ן | אדריכלות: ישר אדריכלים

PARK גנית
מתקני משחקים, ספורט וריהוט רחוב

שצ"פ המחתרת אבן יהודה 2018

הרפתקאה אורבנית

מתקן טיפוס אתגרי בעיצוב חדשני, השובר את צורת המתקנים הסטנדרטית ומאפשר מגוון בלתי מוגבל של אפשרויות טיפוס לגובה ברחבי המתקן, ללא סכנת נפילה. המתקן מוגדר כמתקן סגור שהגישה אליו והשימוש בו בליווי מבוגר, לכן המתקן מתאים לילדים בעלי מוגבלויות וכן לטווח גילאים רחב.

"חוות החוויות"

39 שנות איכות, מצוינות ובטיחות

שירות מיוחד לאדריכלים עם מענה מהיר ומקצועי לתכנון פרוייקטים

רחוב האודם 6, פארק התעשייה קיסריה. טל: 04-6230555 , פקס: 04-6230564 , ganit@ganit.co.il | www.ganit.co.il |

מתקנים לבעלי צרכים מיוחדים | מתקני כושר | ריהוט רחוב | ריהוט ומתקני חצר לגני ילדים | הצללות | משטחי בטיחות | מתקני אקסטרים | תחזוקה | מתקני משחק

איטונג פיתוח סביבה ונוף

שמרית רז - אדריכלית נוף | אולם ספורט בקרית אונו | סידרת ונציה מלוטש ומסותת

אנו מזמינים אתכם להתרשם ממגוון המוצרים הרחב של איטונג ולהצטרף למסורת ארוכה של איכות, שירות ובנייה

לייעוץ אדריכלי:
050.5355565
www.ytong.co.il

מכון התקנים הישראלי | מכון התקנים הישראלי | מכון התקנים הישראלי | התקן הגרמני המחמיר IBU

לא איטונג® לא קונה!

גן אברהם – שימור והתחדשות
גן היסטורי ברמת גן

אדר' נוף יעל סופר

ראשיתו של מסענו בשנות ה-20 של המאה הקודמת עם היווסדה של רמת גן. זהו סיפור על צמיחה, דעיכה והתחדשות, סיפור גן היסטורי בן למעלה מ-97 שנים, סיפור לידתו של גן אברהם.
גן אברהם הינו אחת מדוגמאות רבות לשטחים פתוחים בעלי איכויות היסטוריות נופיות, ששימורם לצד התחדשותם מהווים אתגר חשוב בהוויית התכנון הישראלית.
בעשור האחרון, מקדמת עיריית רמת גן תוכנית מתאר (תוכנית רג/340/ג/77/90) לשימור מבנים ואתרים. התוכנית מגדירה 309 מבנים ו-126 אתרים וגנים המופיעים בסקר שימור, ביניהם גנים ציבוריים, שדרות, סמטאות וגינות פרטיות. משנת 2014 לא ניתן לבצע פיתוח באתרים אלו, אלא רק לאחר שנידונו בוועדת שימור מקומית הקובעת הנחיות ומעקב אחר תכנונם. תוכנית זו מצטרפת לתהליך ארצי, להסדרת תכנונם של נופי תרבות היסטוריים במרקם העירוני.
שלושת גני הפסגה ברמת גן - גן אברהם, גן הבנים וגן שאול - נכללים ברשימת האתרים לשימור. עם זאת, תכנון התחדשות ושימור גן אברהם, קדמו להכנת תוכנית המתאר ונעשו בשנים 2008-2012. כאדריכלית נוף במשרד שריג וקסמן, ליוויתי באופנים שונים את תכנון התחדשות ושימור שלושת גני הפסגה, אותם מתכנן המשרד, והייתי עדה לשינויים ולהתגבשות גישות השימור וההתחדשות אותן הטמעתי בתוכניות הגנים.

תוכנית האב 1921

גן אברהם נהגה ב-1921 כגן בוטני בתוכנית האב ל"עיר גנים" שהכין האדריכל ריכרד קאופמן. קאופמן שעסק בתכנון ישובים רבים בארץ, מיזג שתי גישות תכנון עיר מרכזיות. האחת, מודל "עיר גנים" שנהגה על ידי Ebenezer Howard ויושם כמודל אידאי לשילוב בין ישוב עירוני ליישוב כפרי שיתופי, והשנייה, התאמת התכנון לתנאי המקום ולתוואי הנוף הטבעי, גישה שקודמה ויושמה בארץ בעיקר על ידי פטריק גדס. מיזוג זה ניכר בתוכנית העיר שהגדירה שלד שטחים פתוחים רציף ומקושר בין העמקים (בהם מוקמו שדרות, מגורים ומסחר) לפסגות שיועדו להוות את גני העיר. סמוך לגנים, מוקמו מבני ציבור וחינוך מרכזיים.

שדרות הגיבורים גן אברהם - גלויה משנות החמישים. באדיבות פלפוט. צלם: יהודה דורפצאון palphot.com

שדרות הגיבורים לאחר שיקום והתחדשות 2014. צילום: יעל סופר

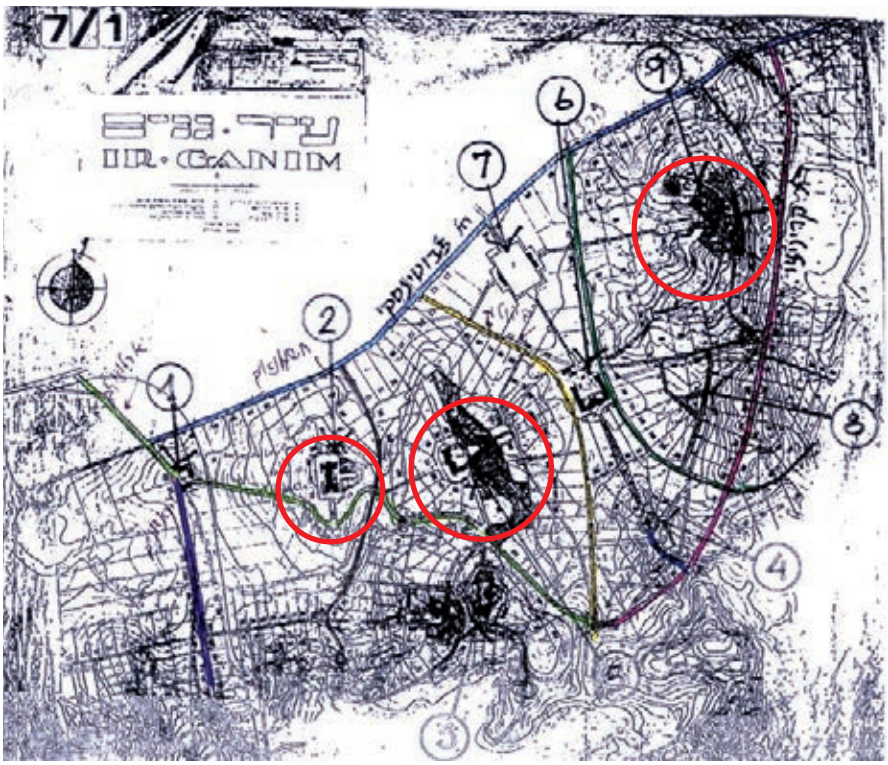

תוכנית עיר גנים של ריכארד קאופמן. סימון שלושה גני הפסגה: גן אברהם (9 - גן בוטני), גן שאול וגן יהודה. ארכיון ציוני מרכזי.

מודל גן אברהם,א.א.א.י - עיתון אגודת האינג'נרים והאדריכלים בארץ ישראל, כרך ג. אוגוסט, 1942

מתקן משחקים בגן אברהם 1954. ידיעות רמת גן, גיליון 33. באדיבות בית קריניצי ברמת גן

תוכנית כוללת לשיקום והתחדשות הצד המערבי והמזרחי של גן אברהם, 2010. באדיבות משרד שריג ווקסמן

שימור ציר מבט מרכזי מכיוון שדרות אלימלך לרחוב שרת שדרות הגיבורים 2015. צילום: יעל סופר

שבילים נגישים בגמר בטון כורכרי בגן אברהם, 2013. צילום: יעל סופר

רחבה ואלמנט מים לפני שיקום. גן אברהם 2009. צילום: יעל סופר

אלמנט נביעה מחודש מאבן גרניט. גן אברהם 2013. צילום: יעל סופר

שיתוף פעולה בין אדריכל נוף, ארכיטקט וראש עיר

מעטים מכירים את הסיפור המסתתר מאחורי התכנון המפורט של גן אברהם בשנת 1936. מתברר שהתכנון פורץ הדרך, המשלב ראיה אורבנית ונופית, נעשה במשותף על ידי הארכיטקט רפאל מגידו ואדריכל הנוף משה כבשני. מגידו עסק בתכנון בהתנדבות (כחבר בוועדת התכנון והבנייה של העיר) ורק ב-1937 מונה למהנדס העיר רמת גן ואילו כבשני שרכש את השכלתו במקווה ישראל ובאנגליה, מונה ב-1933 על ידי ראש העיר אברהם קריניצי למנהל הגנים של העיר.

כהונתו הארוכה של ראש העיר המיתולוגי אברהם קריניצי (1926-1969) והצבת הגנים בראש סדר העדיפויות בעיר, יצרו רצף ארוך טווח שסייע לממש ולבצע בפועל את מערך השטחים הפתוחים ברמת גן בהתאם לתוכנית האב. על אהבתו והשקעתו בגנים גמלו לו חברי המועצה הרמת גניים כשהחליטו ביום הולדתו ה-60 להסב את שמו הראשון של "גן הניצחון" ל"גן אברהם".

תכנון הגן, משקף את שיתוף פעולה בין הארכיטקט לבין אדריכל הנוף. בגן שולבו שטחים אקסטנסיביים באופי טבעי ושטחים אינטנסיביים באופי עירוני: נטיעות יער, שבילים מתפתלים, פינות מנוחה ותצפית לנוף, מגרש טניס, בריכת שחיה, תיאטרון חוץ, בריכות נוי ומתקני משחק. את מרכזו חוצה רחוב בו ניתן היה ללכת או לנסוע ולצפות בנופים הפרושים עד לים התיכון ולהרי יהודה והשומרון. הקונספט העיצובי שילב בין הסגנון האנגלי הרומנטי לאלמנטים מסורתיים מקומיים תוך הקפדה על קשרים פיזיים וויזואליים עם העיר המתפתחת.

משה כבשני

נראה שכל מגע של שימור והתחדשות ברמת גן דורש לימוד והיכרות עם דמותו הייחודית של משה כבשני כמתכנן, כלל הנכון לכל תכנון מחודש בגן היסטורי. במאמרו "אמנות הגננות" (כ.א. 1946) ביטא את עיקרי גישתו: "שני יסודות עיקריים שעליהם מושתת תכנון גנינו: גושי צל ומים. הצל מגן מפני קרני השמש, מפחית את צפיפותם של גושי הבניינים, ממזג את האקלים ומגביר את כמות המשקעים. השבילים והדרכים מותווים בין עצים ושיחים... המים, בצורת מפלי מים , מזרקות, בריכות ואגמים - הם הקישוט הנאה ביותר לגן. הם מכניסים בו חיים ומשמחים את לב".

בשנת 1959 התייחס כבשני לתפיסת התכנון שהנחתה אותו: "בגן אברהם, נעזרתי בטופוגרפיה וניצלתי את השיפועים הגדולים וקיפולי הקרקע המרובים להתוויית רשת שבילים ענפה. המטייל משוכנע שלפניו גן ללא סוף על אף ששטחו אינו יותר מ-29 דונמים בשני מידרוניו".

עקרונות תכנון שימור והתחדשות הגן

עם השנים הצטמצם שטח הגן, במרכזו נבנה מקווה, ותחזוקת הגן הידרדרה. משרד שריג ווקסמן ערך בשנת 2010 תוכנית כוללת לגן, שממנה בוצע רק חלקו המערבי. קונספט התכנון היה לשמר ולחדש את התוכנית המקורית תוך הנגשת הגן והדגשת מאפייני עבודתו של כבשני.

שבילים

הנגשת הגן לפי תקן עכשווי היוותה אתגר מרכזי בתכנון הגן, כשהשיפוע הממוצע בשבילים נע בין 15% ל-20%. מעניין לציין

מגרש ספורט בגן אברהם 2013. צילום: יעל סופר

שבחקירת המודל והתוכניות המקוריות התגלה שהגן הכיל שבילים מתונים יחסית שנעלמו וחידושם סייע להנגשת הגן.
במקור, השבילים היו מכורכר מהודק. בשנות החמישים רוצפו חלקם באבן שכבות פראית. בתאום עם המועצה לשימור אתרים, השביל המרכזי הנגיש ניצוק בטון כורכרי, בשבילים אחדים שוחזר פרט הכורכר המהודק, והרחבות רוצפו באבן שכבות.
התוכנית נצמדה לפרוגרמת הגן המקורית, גם אם במחיר היותה שונה מהנהוג כיום בגן ציבורי. כך שוקמו ושוחזרו צירי מבט לנוף, אמת המים, המפלים והנביעה, ספסלי אבן מקוריים שאליהם נוספו ספסלים בעלי תקן נגישות, מגרש הספורט בתוספת מתקני כושר ופרגולה ייחודית. יש לציין שחידוש חלקו המזרחי של הגן ישלים שימושים כגון אזורי משחק, תיאטרון, בריכות נוי ועוד.
בתכנון הצמחיה הסתמכנו על הצומח הקיים, מאמרים של כבשני וצילומים היסטוריים שתיעדו עצי אורן, זית, אלון, חרוב, שקמה, אחירותם, אלה ארץ ישראלית, כליל החורש, לוטם, אלת מסטיק, וסוקולנטיים.
שיתוף פעולה פורה עם הקונסטרוקטור, הוליד פרט שבו חזית קירות מקוריים מכורכר בסגנון נטורליסטי שנבנו בבניית דבש, נשארו בשלמותם על ידי חפירה זהירה מאחוריהם, יציקת בטון וכיסוי קרקע מחודש.
עבודות התחדשות הגן ספגו במהלכן לא מעט ביקורת. חוסר היכולת באותו זמן לחייב ולאכוף עבודה בכלים מתאימים בלבד כפי שנדרשו, הובילה לעבודות בכלים כבדים ורק הודות לעבודה מוקפדת לפי התוכנית, חזר השטח לקדמותו.
לסיכום, גן אברהם כמו גנים ושטחים פתוחים בארץ מהווה שטח ייחודי. מלבד היותו ריאה ואי ירוק במרחב האורבני המצטופף, הוא נושא עימו את ביטויי הזמן המאפשרים לנו כמבקרים וכמתכננים, חוויה ייחודית שורשית ומרגשת.

רשימת מקורות

מרואני. צ. 2014, גני הפסגות ברמת - גן כנופי תרבות, אונ' בר אילן
שק, נ. קציר,ט. 2015, גן שאול ברמת גן תיעוד גן היסטורי, עירית רמת גן
כבשני, מ' 1946. אמנות הגננות. בתוך י' זיו-אב, י' חורגין וש' שמואל, (עורכים), רמת גן תרפ"ו
ידיעות רמת- גן, גיליון 97 , תשרי תש"כ 1959 , עמ 11.

הפרגולה בגן אברהם לאחר השיקום. 2013. צילום: יעל סופר

הפרגולה בגן אברהם, 1959, ידיעות רמת גן גיליון 89. באדיבות בית קריניצי רמת גן.

שרידי הפרגולה בשנת 2009 לפני השיקום

יעל סופר, אדריכלית נוף, בוגרת תואר מוסמך בטכניון ובעלת תואר שני בניהול מערכות חינוך, עמיתה לשעבר במשרד "שריג ווקסמן אדריכלות נוף" ומרצה בטכניון.

Coverit

אבריה עם ביסוי

אריגי קאבריט בעלי תו תקן לעמידות באש

במחבר צבעים הגדול בישראל

אריגי קאבריט עושים את ההבדל!

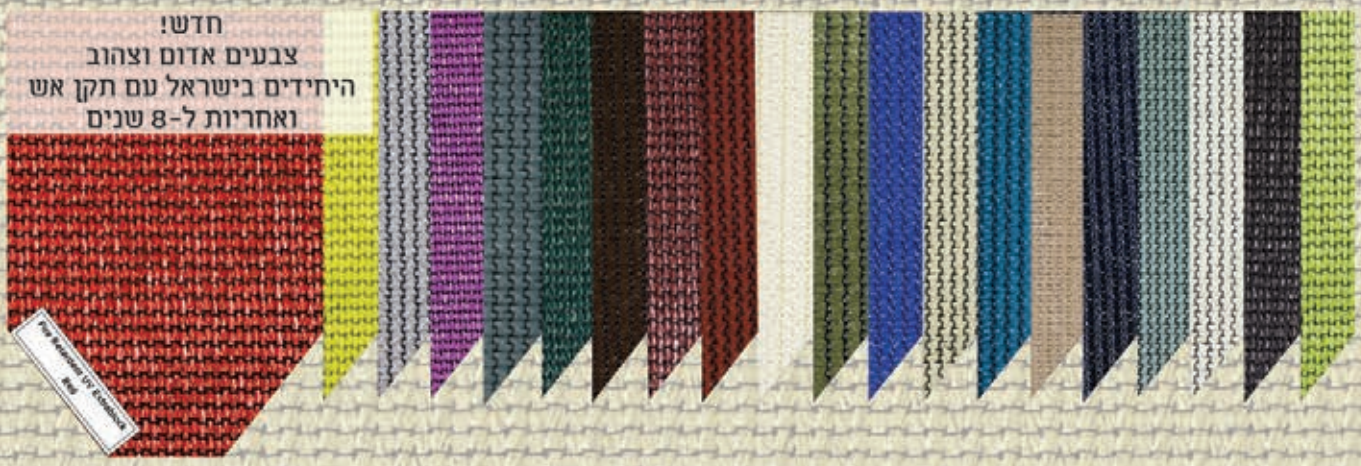

- תקן ישראלי (יצרן) ת"י 5093 לעמידות באש. עונים לדרישות: משרד החינוך, אגף כבאות ארצי.
- תקן ישראלי - ת"י 748 סוככים בהגנה מפני קרינה על-סגולה (U.V.).
- 8 שנות אחריות יצרן למפגעי U.V.
- 5 שנות אחריות לדהיית צבע.
- מבחר הצבעים הגדול בישראל.

רח' הבונים 15 קרית גת | ת.ד. 191 קרית גת 8210101 | טל. 077-7572023 | פקס. 077-5617306

www.coverit.co.il • sales@coverit.co.il

Felder**nof**

הקמה וטיפוח מדשאות ספורט

תכנון הקמה וביצוע של מדשאות מיקצועיות לספורט

- תכנון - הבנת דרישות הלקוח, הכנת מפרטים טכניים, אומדני עלויות ועמידה בתקני פיפא
- הקמה - דשא טבעי ודשא סינטטי
- תחזוקה - כיסוח, טיפול במחלות ומזיקים, דישון, איוורור, שיזרוע. טיפול במתקני ספורט מדשא סינטטי
- שידרוג והחלפת מערכות השקיה
- מתקני ספורט (שערים קבועים וניידים, סככות שחקנים וכדומה) למגרשים.

פלדר נוף מייבאת, משווקת ומתקינה

MULTI-FLOW

מערכת ניקוז מתקדמת בעלת חתך מיוחד העטופה בבד גיאו טכני ייחודי
את המערכת מיישמים בהתקנות של מגרשי ספורט, מאגרי מים, שטחים ציבוריים, משטחי אספלט, מדרכות, גגות ועוד..

יתרונות השימוש במערכת:

- ניתן להתקינה באופן אופקי ואנכי
- הקטנת חתך מנקז בהתקנת מגרשי ספורט
- חיסכון של עד 25% בכמות החצץ הדרושה
- נוח לניוד ולאיחסון (גלילים של עד 45 מטר)
- ניתן להשיג במגוון קטרים - 6", 12", 18"
- המערכת מגיעה עם מגוון מחברים יעודיים לחיבור קל ונוח לצינורות סטנדרטיים תוך הבטחת ניקוז מיטבי

בהתקנה אופקית

- חתך ניקוז נמוך בעל אפקטיביות ניקוז גבוהה ועמידה בעומסים
- אין פגיעה בתשתית בהתקנת המערכת (לא דורש חפירת תעלות בתשתית המהודקת)
- מתאים במיוחד לניקוז גגות

בהתקנה אנכית

- התקנה במינימום פגיעה בסביבה
- חיסכון בחומרי מילוי
- קיצור זמני התקנה

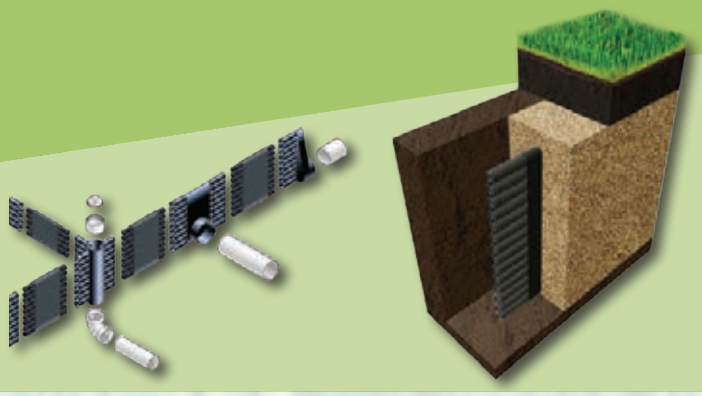

פלדר נוף בע"מ, קיבוץ גבעת חיים איחוד, ת.ד. 723
טל: 04-6251999, felder@felder-nof.com, www.felder-nof.com

יפה תמיר דיגיטל: מעצבת גרפית: מיכל

שכונת התיקווה, תל אביב

נופי צילום

אלכס ליבק

כשאני נשאל לעתים רבות, בעקבות התמונות אותן אני מצלם, כיצד אני רואה דברים שאחרים לא רואים, אני מבין עד כמה אנחנו לא מודעים לסביבה שלנו. הסביבה משמעותית עבורנו רק כציון דרך. בדרך כלל אנחנו הולכים ברחוב מתוך כוונה להגיע למקום מסוים ולכן אנו מתעלמים ממה שלא קשור במישרין למטרת ההליכה. אנחנו שמים לב לתנועה ברחוב, לבני האדם, לתנועת כלי הרכב וכדומה אבל רק כדי שלא ניתקל בהם. מבחינה מסוימת הסביבה מהווה עבורנו מטרד. לכן הנטייה שלנו היא להתעלם מכל מה שלא רלבנטי למטרת היציאה מהבית. הסביבה היא רק אמצעי ואינה תכלית ההליכה ברחוב. ואכן, מדי פעם אנחנו רואים תיירים מתפעלים מבניין מסוים שחלפנו על פניו פעמים רבות מבלי משים, ולחלופין כשאנו משוטטים בארץ זרה - המבט שלנו אל הסביבה הוא שונה ואחר. הסביבה העירונית שלנו היא כאוטית (ננסה להיזכר ברחוב פריזאי באקראי לעומת רחוב תל אביבי) ולכן אולי קצת מטרידה או לא נעימה. אין לנו שליטה עליה. היא נכפית עלינו. אך יחד עם זאת היא חלק בלתי נפרד מחיינו ומשופעת ברמזי תרבות ולכן היא יכולה להיות מרתקת אם רק נתבונן בה ואם ננסה לפענח אותה. הסביבה שלצדנו שופעת בסמלים וסימנים. כל חלון ראווה מספר עבורנו סיפור כמו למשל הבובות הגידמות שמביטות אלינו מחלונות הראווה ברחוב אלנבי, וכל בניין מקולף טיח ועבש משקף עבורנו את מציאות חיינו. אם נרים מבט נראה שבכל מרפסת חדשה או ישנה, יש חותם אישי תרבותי. לכן אין ספק כי הסביבה היא שפה. על אף שכיחידים אין לנו יד בעיצוב המרחב הציבורי - המכלול החזותי מייצג את התרבות שלנו ולפיכך הוא מרתק.

לפני שנים רבות הצטרפתי למשלחת אנתרופולוגית שחקרה חיי שבט אינדיאנים באמזונאס בברזיל. האינדיאנים האלה נעים בסביבתם היומיומית כאילו היה זה ביקורם הראשון במקום. דבר לא נמלט ממבטם. כל תנודה של צמרת עץ, כל ענף שבור, כל עקבה על

דיזנגוף סנטר, תל אביב

גן סאקר, ירושלים

הקרקע. אוזניהם קשובות לכל צליל ואפם שואף ריחות. הם חיים באינטגרציה מלאה עם הסביבה.הסביבה היא חלק מההוויה היומית שלהם ולכן הם מכבדים אותה ושומרים עליה.

התנהגות זו שונה משלנו והיא תלוית תרבות. צמרת העץ, אוושת הרוח וקולות הבוקעים ביערות מסמלים עבור המקומיים אותות להם הם זקוקים במהלך יומם.

אנחנו מאד רחוקים מהקרוב אלינו כל עוד הוא לא שלנו, ונדמה לי שבעידן החדש מרחק זה הולך וגדל. לעתים רבות אני רואה אנשים אשר מביטים אל מסך הטלפון האישי תוך כדי הליכה ברחוב. כאמור לא רק שאיננו מתבוננים בסביבה, אנחנו גם לא רואים את הזולת. וכשאנחנו כן מתבוננים אנחנו עושים זאת באמצעות מצלמת הטלפון הנייד. אנו מחפשים רקע לסלפי, ולאחר שהתמונה נבלעת במכשיר הנייד אנו לא מרימים את עינינו אל המרחב.

אלכסנדרה לאנג, ארכיטקטית ומבקרת אדריכלות, מספרת במאמר בעיתון גארדיאן כי "הנטייה לחפש רקע מתאים שיקשט את הפריים מביא ארכיטקטים ליזום רקעים סביבתיים בהתאם". נדמה לי כי אנחנו שבויים במציאות מדומה, ואולי עלינו לתת לכך את הדעת .

בספרו האחרון "ממה עשוי התפוח?" מספר עמוס עוז לשירה חדד (עורכת ספריו): "אני כל החיים חי חיי מרגל. אני מקשיב לשיחות לא שלי, אני מסתכל על אנשים זרים... או שאני מסתכל על הבגדים, על הנעליים, על אנשים אחרים".

צומת הסירה, כביש מס. 2

ובמקום אחר, באותו ספר הוא מדבר על מעלותיה של הסקרנות, שלדעתו עושה אותנו לבני אדם טובים יותר.

האם אלו רק אנשי הרוח שנותרו בעולם הזה כדי להביט בו? האם רק האמנים מביטים אל המרחב ומקשיבים לדיוקה של הבריאה?

אינני יודע. כשאני נשאל כיצד אני "תופס" במצלמה שלי את מה שגלוי לכל עובר אורח שמשוטט בעולם לצדי - אני מבין שהעיניים של מרביתנו אינן פקוחות להביט סביב.

ואולי צודק הסופר שכותב שהסקרנות "עלולה" לעשות אותנו בני אדם טובים יותר.

טשרניחובסקי בשירו היטיב לתאר את הקשר בין האדם לסביבתו. קשר שאין מנוס ממנו כיוון שהוא טבוע באדם.

"הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא קַרְקַע אֶרֶץ קְטַנָּה,
הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא תַּבְנִית נוֹף מוֹלַדְתּוֹ,
רַק מַה שֶּׁסָּפְגָה אָזְנוֹ עוֹדָהּ רַעֲנַנָּה,
רַק מַה שֶּׁסָּפְגָה עֵינוֹ טֶרֶם שָׁבְעָה לִרְאוֹת"...

מי ייתן שנדע להביט תמיד בעין שטרם שבעה מראות.

צילומים: אלכס ליבק

אלכס ליבַק הוא צלם ישראלי, המתעד את החברה הישראלית דרך צילום ישיר, שאינו מבוים. במהלך שנות ה-80 וה-90 של המאה ה-20 פרסם ליבק וממשיך לפרסם את תצלומיו במדורים קבועים בעיתונים "חדשות" ו"הארץ", אשר תרמו לביסוסו של הצילום כמדיום פובליציסטי. על יצירתו זכה בשנת 2005 בפרס ישראל בצילום. (מתוך אתר 'ויקיפדיה')

Pump track לאופניים וגלגיליות בחדרה. ביצוע: חברת "עז הרים"

רתם רשתות פלדה בע"מ - היצרנית של רשת פלדה מרחבית לביצוע של שבילים ומשטחי בטון במהירות, קלות וללא סדקים

- רשת מפלדה מגולוונת בעלת מימד גובה של בין 4 ל-8 ס"מ, ההופך אותה לפתרון אופטימלי לזיון רצפות ושבילים מבטון.
- לרשת פלדה מרחבית ניסיון מוכח של מעל 15 שנה בבניית תעלות ניקוז וייצוב מדרונות. מיליוני מטרים רבועים הותקנו בפרויקטים בארץ ללא כשלים.
- הרשת מתפקדת כשכבת זיון כפולה ובכך מונעת סדקים גם בחלק העליון וגם בחלק התחתון של שטח החתך.
- רשת פלדה מרחבית היא קלה, גמישה ומתאימה בקלות לכל תוואי שטח.
- ניתן להוסיף גוון חום טבעי לבטון להשתלבות מלאה בסביבה.

טיילת קק"ל בצפון הארץ

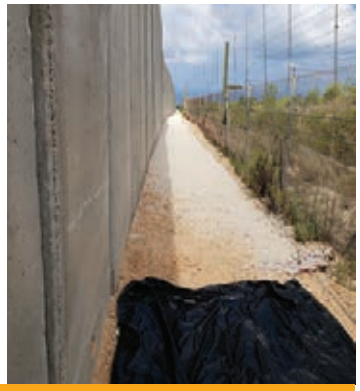
שביל צמוד לגדר מערכת - גבול לבנון

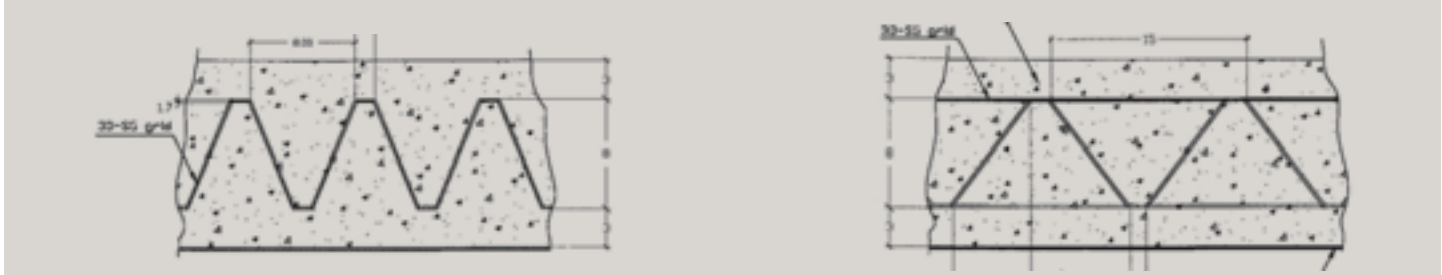
חתכי אורך ורוחב של משטח בטון עם רשת פלדה מרחבית - הרשת נפרסת באופן מיטבי על כל שטח החתך

הפקה: נובל גרין, עיצוב: סטודיו ליאת אפל

טלפון: 02-6283474 | retem@retemsteel.com | בקרו אותנו: www.retemsteel.com

דשא עוז

שותפים לסביבה מהנה

desheoz.co.il
1-700-702-602

PARK PLAYER
PLAYGROUND INNOVATION

מתקני משחק מדעיים

משווק ע"י דשא עוז

SMART PLAY

משטחי בטיחות מתקדמים

משווק ע"י דשא עוז

דשא עוז ספורט

דשא סינתטי מקצועי לספורט

domo SPORTS GRASS

FIFA QUALITY Preferred Producer

בת ים, גינת גביזון, גן בסף הבית, בייעוד דרך ושטח פרטי פתוח

אם פטריק גדס היה מתכנן הותמ"ל

פרופ' יעל מוריה, אדר' עדי לוי טראו – סטודיו מ.א, אדר' ומתכנן ערים דורון דרוקמן

בכדי לספק את המענה הנדרש לקצב הגידול הדמוגרפי יוצא הדופן של האוכלוסייה בישראל, קבעה הממשלה בהחלטתה בנושא ה"תוכנית האסטרטגית לדיור"[1] כי תידרשנה בנייתן של כ-1.5 מיליון יח"ד חדשות עד שנת 2040. עוד נקבע שם, כי על מנת להבטיח את מימוש מלוא היקף יח"ד הנדרשות עפ"י הערכה זו, על מערכת התכנון לאשר עד שנת 2040 סך של כ-2.6 מיליון יח"ד.

כחלק מהצעדים שננקטו לצורך יישום החלטה זו, הציג מינהל התכנון לאחרונה את תוכנית העבודה התלת-שנתית בנושא הדיור. עפ"י תוכנית זו, מתוכנן אישורן של מעל לחצי מיליון יח"ד בשנים 2018-2020, **כלומר קרוב ל-500 יח"ד בממוצע צפויות להתאשר מדי יום.**

היקפי תכנון ופיתוח אדירים אלו צפויים לשנות באופן דרמטי את דמות הארץ בעשורים הקרובים, ולמעשה מדובר על קרוב להכפלתה של המדינה. עיקר התמורה תתרחש בערים, אליהן מכוון עיקר התכנון והפיתוח העתידי.

אולם כיצד תיראנה ערים אלו, שעה שכמות האוכלוסייה בכל אחת מהן תוכפל ואף תשולש, ושתידרשנה, במקביל, להצטופף מאוד, לחדש את המרקם הקיים, להתפשט לרוחב ולהתרומם לגובה - ומה תהיה איכות החיים שתתקבל בהן כתוצאה מכל אלה?

אחד ממרכיבי היסוד של כל עיר הינו המרחב הציבורי הפתוח - אותו מרחב העומד לרשות הכלל בסביבה הבנויה ושכולל את כל אותם שטחים ציבוריים הנמצאים בסמיכות לבניינים ובתווך שביניהם. מבחינת התושב, נועד מרחב זה לאפשר קיומן של כל אותן הפעולות שמחוץ לד'אמותיו, בין אם פרטיות, קהילתיות, אקראיות, מאורגנות וכד'- וככל שמרחב זה מאפשר מגוון רחב יותר של פעילויות ומעמיד מספר רב יותר של אפשרויות בחירה בפני המשתמש, גובר הסיכוי שכל פרט ופרט ימצא בו את המקום המתאים לו ו"ירגיש בבית". בנוסף, נושא המרחב הציבורי הפתוח גם תפקיד מרכזי בהקשר הקהילתי ואף האזרחי. בהיותו מקום המפגש הפומבי של קבוצות האוכלוסייה השונות, מהווה מרחב זה גם את מקום הכינוס והזירה הציבורית בו יכולות אותן קבוצות וקהילות להיאסף ולקיים מפגשים, טכסים, דיונים ושיח ציבורי חופשי ודמוקרטי.

ולכן, וככל שאותן שכונות ישכילו להתבסס על המרחב הציבורי הפתוח כמרכיב מרכזי בהגדרת ה"שלד" העירוני ו"הקוד הגנטי" שלהן, וכמחולל מרכזי ביצירת זהותן ותדמיתן - ניתן יהיה לספק בהן את המענה למגוון הפעילויות והצרכים ואף לייצר בהן את הזהות המקומית והמובחנות הנדרשת בין כל אחד ממקומות אלו.

תוכנית אשר הצליחה לדוגמה לממש את כל אלה הינה תוכנית המתאר של תל אביב, שהכין פטריק גדס בשנים 1927-1929. גדס השכיל לא רק לייצר מרקם עירוני מגוון ותוסס, אלא גם לכונן תשתית תכנונית גמישה דייה שאפשרה את המשך פיתוחה ושגשוגה של העיר מבלי לאבד איכויות אלו.

אולם אם נבחן את מרבית תוצרי התכנון המתקבלים כיום, ספק אם נוכל לזהות בהם את אותן איכויות תכנוניות. כך לדוגמה נמצא לעתים קרובות שלמרות שמדובר במקומות המאופיינים במרקמי חיים השונים בתכלית זה מזה, יושם במרביתם אחד מאותם פתרונות גנריים המוכרים וידועים מראש, ללא קשר (או בהתאמה מאולצת) לנסיבות הפרטניות של אותו מקום. במקרים רבים אף ניתן לזהות שהמרחב הציבורי הפתוח לא צמח על בסיס עיקרון תכנוני מרכזי מוביל,

[1] החלטה מס' 2457 (דר/131), מיום 02.03.2017

בת ים, חניון בחזית בית כנסת, ייעוד שב"צ, לפני

בת ים, קרן רחוב המשמשת לחניית משאיות, ייעוד דרך, לפני

אלא נוצר כאוסף מקרי של שאריות שנותרו בין מגרשי המגורים, מערך הכבישים וכד', בתצורת מגרשים לא אפקטיבית, בשטחים משופעים ועוד. זאת ועוד; מאחר שלרוב קל יותר ליישם כלל כמותי על פני אמות מידה איכותיות, ניתן למצוא כי הצורך לעמוד במכסת המינימום (אותם 10 מ"ר לתושב) היווה, במרבית המקרים, את השיקול המרכזי (ולעתים אף היחיד) אשר כיוון ויצר את המרחב הציבורי הפתוח. כתוצאה מכל אלה יכללו מרבית שטחים אלו את אותן פיסות דשא, מתקן משחקים, שביל, ספסל וכמה עצים, ובפועל הם יוותרו ריקים ושוממים.

על רקע כל אלה מתחדדת השאלה **כיצד ועל פי מה יש לתכנן את המרחב הציבורי הפתוח בכל אותן מאות ואף אלפי שכונות עתידיות, כך שתתקבל בהן אותה איכות חיים עירונית וזהות מובחנת מקומית?** וביתר פירוט: מהם תכונותיו ואופיו המסוים של המרחב בו מתוכננת התוכנית, וכיצד יבואו אלו לידי ביטוי במרחב הציבורי הפתוח באופן שיבדל אותו לעומת מקום אחר; כיצד יוגדל היקף המרחב הציבורי הפתוח במרקמים הקיימים הנדרשים להתחדשות עירונית; כיצד יאפשר המרחב הציבורי הפתוח הטמעת שינויים באופני ה"צריכה" שלו על פני ציר הזמן; מהו אופי הממשק והגבול הרצוי בין המרחב הציבורי הפתוח במקום מסוים ליעודים הגובלים בו (חד וברור / מטושטש ופרום); כיצד ניתן יהיה לשלב יזמים פרטיים כשותפים בהקצאה / מימון / תחזוקה של המרחב הציבורי הפתוח ומהן ההשלכות לכך; מהי רמת הפירוט הנדרשת בתוכניות רחבות היקף (הכוללות אלפי יח"ד) בכדי להבטיח הטמעתו של פתרון תכנוני איכותי במסמכי התוכנית, ומה תפקידו של אדריכל הנוף בכל אלה.

המענה לכל השאלות אינו כרוך רק בהסטת מרכז הכובד התכנוני מהעיסוק במכסות אל עבר איכויות המרחב הציבורי הפתוח ומאפייניו. למיצוי מלוא הפוטנציאל של המרחב הציבורי הפתוח נדרש שינוי תפיסה ואף שינוי התרבות התכנונית אשר יביא, ראשית, להכרה במרחב הציבורי הפתוח כתשתית הכרחית וראשונית ששייכת לציבור ושנועדה לפיכך לשרתו באופן המיטבי. בנוסף, ועל בסיס הכרה זו צריכה ה"תשתית המרחבית" להוות גורם מרכזי בהתוויית התוכנית, וזאת בניגוד לנהוג כיום, לפיו מערך השטחים הפתוחים מסתפק במה שנותר, לאחר שנקבעו כבר מערכי הדרכים, מגרשי המגורים, השטחים הסחירים וכד'. בהתאם נדרש גם שינוי במעמדו ובתפקידו של אדריכל הנוף מיועץ לשותף בכיר בצוות התכנון.

אחרי, רחבת ציבורית בחזית בית הכנסת

אחרי, גינת פרפרים בקרן הרחוב (תכנון מבנה פביליון: ויינשטיין ועדיה)

בת ים, מובל מים ומרפסת דיג, ייעוד חוף הים, לפני

אחרי, מרפסת ומרחב ירידה וטיול לחוף

במסגרת ה"מדריך להקצאת שטחים לצורכי ציבור"[2] גובשו מספר עקרונות וכללים, המהווים בחלקם אף תפיסה מושגית חדשה בנוגע למרחב הציבורי הפתוח. בבסיס תפיסה זו עומדת ההכרה בכך שאורח החיים הנוכחי מציב בפנינו צרכים רבים ותפקידים שונים אותם אנו נדרשים לשאת ולמלא, אשר גם מתחלפים ומשתנים לאורך היום, בעונות השנה ובמעגלי החיים - ועל המרחב הציבורי הפתוח לאפשר ולספק מענה לכל אלה. המרחב הציבורי הפתוח נדרש לתפקד לפיכך כמעין "קוד פתוח" שנמצא בתהליך מתמיד של שינוי ופרשנות מטעם המשתמשים השונים, ואשר לובש ופושט צורה ומשתנה מעת לעת בהתאם למקום, לתבנית הטבעית והבנויה, לאוכלוסייה על מאפייניה הדמוגרפיים והחברתיים, לדפוסי הצריכה, לאופנות, להלכי רוח ולמדיניות המקומית.

בנוסף, ואולי אף על רקע אותו סאון גובר וגודש עירוני, התחדדה גם ההכרה בזכותו הבסיסית של כל אדם ואדם ל"מרחב הטרנינג" - אותו מקום המאפשר לכל אחד מאיתנו הפוגה במרחב ציבורי כלשהו בטווח המיידי, בו נרגיש לגמרי בבית, בטרנינג. בהתאם, הוגדר "מרחב סף הבית" - מרחב ציבורי פתוח במרחק הליכה קצר מהבית, המספק מענה בסיסי ויומיומי של כל אדם במרחב העירוני.

על בסיס כל אלו גובשו מספר עקרונות, שעיקרם: זיהוי ה"יש" (ערכי הטבע, הנוף והמרחבים הפתוחים הקיימים במקום) כנקודת מוצא (ואף כשטחי "אל געת" במידת הצורך); הכרה בכל המרחבים הפתוחים לסוגיהם (ולא רק בשצ"פים) כחלק מהתשתית המרחבית העירונית; המרת ה"קו הכחול" (גבול פרוצדורלי סתמי) ב"מרחב החיפוש", המבוסס על טווח הנגישות והמשקף את יחסי הגומלין בין האדם לחלקי המרחב השונים; תפיסת המרחב הציבורי הפתוח כמרחב שלם ואינטגרטיבי לצרכי תכנון וניהול המרחב (ראסטר המרחב הציבורי) ועוד. בנוסף, ועל יסוד כל אלה הוגדרו גם מספר כללי תכנון גמישים במסגרת הקצאה קשיחה (דוגמת "כלים שלובים", המאפשרים הקטנת המכסות במרקם קיים בתנאי להשלמתם במרקם חדש, המרת חלק מתשתית ירוקה בתשתית קשיחה ועוד).

המרחב הציבורי הפתוח עבר תהליך ארוך של צמצום, רידוד והשטחה, שהביא ליצירת מתחמים אחידים ובנאליים בכל מקום ומקום עד לבלי הכר. כבר נאמר ש"המרחב והזמן אינם מנותקים מן התודעה החושבת אותם... המרחב נתון בדרך כלל בתוך הקשר של סיפור אנושי; הוא תוצאה מובהקת של כלי המדידה והפרשנות שלנו"[3]. לאור ההזדמנות התכנונית ולמעשה אף החובה, יש להמשיך ולפתח את התודעה, המדידה והפרשנות אשר יצמיחו את השינוי הנדרש בתכנון המרחב הציבורי הפתוח העירוני.

[2] אושר בהחלטת ממשלה מספר 1828 (דר/87) מיום 11.08.2016; פורסם באתר מינהל התכנון.
[3] קאנט, מתוך: ד"ר ד. גורביץ', ד"ר ד. ערב; אנציקלופדיה של הרעיונות (2012), הוצאת בבל.

צילומים: משרד סטודיו מא

פרופ' יעל מוריה - מ"מ דיקן הפקולטה לעיצוב וראש המחלקה לעיצוב פנים, מבנה וסביבה, שנקר. מייסדת שותפה בסטודיו מא (לשעבר מוריה סקלי נוף ואדריכלות) אוצרת, אדריכלית נוף ומעצבת עירונית.

אדר' עדי לוי טראו - בוגרת המחלקה לאדריכלות בבצלאל אקדמיה לאומנות ועיצוב שותפה בסטודיו מא (לשעבר מוריה סקלי נוף ואדריכלות)
לפרקים, מרצה במחלקה לאדר' בבצלאל. שותפה במחקר ארכיוני לביתן הישראלי בתערוכה 'קיבוץ אדריכלות ללא תקדים', ביאנלה לאדריכלות ונציה.

אדר' ומתכננן ערים דורון דרוקמן - תואר ראשון ושני מהטכניון באדריכלות ותכנון ערים. ב-20 שנה האחרונות משמש בתפקידים בכירים במערכת התכנון ברמה המחוזית והארצית (מתכנן מחוז המרכז, מ"מ מנהל מינהל התכנון) כיום, בתפקיד סגן לתכנון אסטרטגי במינהל התכנון.

פטוריז הצללה וקירוי

מבני מתיחה מ-PVC

חוף עין בוקק, ים המלח. שלמה אהרונסון אדריכלים

המעוף שלכם האתגר שלנו!

פטוריז הצללה וקירוי בע"מ מושב כפר רות - ד.נ. מרכז משק 29 מיקוד 73196

טל: 08-9761795 נייד: 054-4448146

www.paturiz.co.il

הפקה: נבל גרין, עיצוב: סטודיו ליאת אפל

מתקני פסגות

מתקני משחק & הצללות

מתקני פסגות
מזמינים אתכם ליהנות
ממחלקה לשירות
וליווי אדריכלים
מענה מקיף וזמין לתכנון
גני משחקים והצללות

שרית כהן
sarit@m-ps.co.il | 053-6217936

Every day we CREATE a NEW DREAM

בעולם בו המרחב הציבורי הופך למתועש וסואן
וזמננו החופשי הוא יקר וחשוב, נדרש תכנון מושלם
של המרחב הציבורי כולו ככלי המאפשר מנוחה, איזון חיצוני,
יצירת תקשורת בין אישית ומקום לפעילות ופנאי.

אנחנו במתקני פסגות מכירים ומבינים את השטח.
נשמח להגשים יחד את החלומות שלכם.

פארק המושבה - מבט פנורמי מזרחה לשטחי הכרם, לציר החקלאי ולמרחבי הפארק

"אדריכלות נוף במבחן הזמן – החזון והתקוות מול המציאות"

אד' נוף ד"ר גיל הר-גיל ואד' נוף טלי מרק

בכתבה זו ננסה לבחון ארבעה פרויקטים, שונים במהותם, שביצועם הסתיים בשנים האחרונות - פארק המושבה, הפארק המרכזי של זכרון יעקב; רחוב יפו, פרויקט התחדשות עירונית בעיר התחתית בחיפה; טיילת רכבת העמק בטבעון, על תוואי מסילה היסטורית שננטשה; עין קשתות, אתר מורשת בגולן. אתייחס לתהליך, המוביל מן הרעיון הראשוני, דרך השגת התקציב, גיבוש הפרוגרמה, התכנון, הביצוע, התפעול והתחזוקה ועד לסיום ולהצלחה של הפרויקט. ננסה גם לבחון אילו מן התקוות והרעיונות שגובשו במהלך התכנון בוצעו ואילו נשרו במהלך הזמן ולא הגיעו לכלל ביצוע. כמו כן נבחן אילו בוצעו, אך אינם ממלאים את המטרות שהוצבו בשלבי התכנון.

הציר החקלאי בפארק המושבה

פארק ה"מושבה", זכרון יעקב (2013)

הפרויקט הראשון עליו נספר, הוא גלגולו של פרויקט "פארק המושבה" בזכרון יעקב. זוהי מושבה ותיקה, בת כ-120 שנה ובה כ-20,000 תושבים. פארק "המושבה", בשטח של כ-50 דונם, הממוקם בסמוך לקמפוס קריית החינוך התיכונית ובקרבת שכונת המגורים "חלומות זכרון" ויקבי "כרמל מזרחי", הוא הפארק המרכזי של היישוב.

בתחילת תהליך התכנון, לפני כ-15 שנים, גובשה פרוגרמה של פארק "מורשת חקלאית". הכוונה היתה להנציח את המורשת החקלאית ההיסטורית של המושבה בפארק. לאור הפרוגרמה, שהוכנה בתיאום עם נציגי המועצה ונציגי התושבים, אושרה בסוף 2002 תוכנית רעיונית. בתוכנית שולבו מבנים ואלמנטים ה"שאובים" מן ההיסטוריה החקלאית שהיתה אופיינית לאזור, כמו מבני שומרות, סוכות שמירה, אלמנטי הובלת מים ומבני עיבוד מוצרים חקלאיים.

אלא שאז, כפי שקורה לעתים, הפרויקט "שקע בתרדמה" ו"התעורר" שוב רק אחרי כשלוש

רחוב יפו - פיתוח. צילום באדיבות אקרשטיין

רחוב יפו - בר רחוב. צילום באדיבות אקרשטיין

שנים, ביוזמתו של ראש מועצה חדש. עם חידוש התכנון, הפרוגרמה שונתה מהותית לפרוגרמה של פארק מרכזי אינטנסיבי ושימושי מאד. הפרוגרמה כללה, בין היתר, גם תיאטרון פתוח ל-2,500 איש ושטח שהוקצה ל"שוק איכרים".

הפארק עוצב גם תוך התייחסות לפרוגרמה המקורית ולאופי "החקלאי-מסורתי" בשילוב עם "טוויסט" מודרני. אולם, אלמנטים דומיננטיים כמבני השומרות, תעלות המים והמוזיאון החקלאי הפתוח הושמטו. אלמנט עיצובי מרכזי ששולב בפארק ה"חדש" הוא הציר המרכזי החקלאי, החוצה את הפארק. לאורך קטעים מן הציר המרכזי, ממוקמים שדרות עצי תמר, כרמי גפנים, מטעי נשירים ופרגולות עץ ועליהן מטפסות גפנים, המדמים את האופי החקלאי של המושבה ההיסטורית (אלמנטים חקלאיים אלה הם שרידים מהפארק החקלאי המקורי).

הפארק פופולרי ביותר ומהווה "אבן שואבת" לתושבי זכרון יעקב, כמו גם לתושבי האזור כולו. מתקני המשחק האטרקטיביים ומזרקת המשטח היבש מושכים אליהם משתמשים רבים, בשעות היום והערב.

לאור בקשות חוזרות ונשנות שלנו, מונה מנהל לפארק וצוות תחזוקה קבוע. החלטה זו, המבטאת הפרדת תחזוקת הפארק מתחזוקת הנוי של היישוב כולו, למרות שאינה תכנונית או עיצובית, היא אחת מן ההחלטות התורמות ביותר להצלחת הפארק, לאורך זמן.

התחדשות עירונית ברחוב יפו, חיפה (2016)

ל"עיר התחתית" בחיפה, מורשת מרשימה. שנים רבות, רחוב יפו היווה את המרכז המסחרי והכלכלי של העיר התחתית.

בשנות החמישים של המאה ה-19, בעקבות גידול באוכלוסייה, חיפה החלה להתפתח גם מחוץ לחומות העיר העתיקה. האוכלוסייה הנוצרית העשירה, בנתה, במקרים רבים בעזרת אדריכלים יהודים יוצאי אירופה, מבנים גדולים ומרווחים לכיוון מערב לאורך דרך יפו, והאוכלוסייה המוסלמית בנתה לכיוון מזרח, לעבר דרך עכו.

עם תחילת המנדט הבריטי (1925), התפתח אופיו המסחרי של רחוב יפו. לאחר מלחמת 1948, בשל עזיבת רוב ערביי חיפה, החלה דעיכה של הרחוב. העברת משרדי הממשלה מהרחוב וסביבתו בשנות ה-90 של המאה הקודמת "רוקנה" את האזור מקונים וגרמה לשפל מסחרי ולהזנחה מתמשכת של הרחוב.

ברחוב יפו מבנים איכותיים המצטיינים בסגנונם האדריכלי, במיוחד מבנים בסגנון מזרחי מסורתי, מבנים בסגנון "מודרני", הדומה לסגנון הבינלאומי ומבנים בסגנון אקלקטי שהיה אופייני לתקופה. לרוב המבנים ברחוב יפו חזיתות מסחריות וקו בניין "אפס" (המדרכה צמודה לקיר, בחזית הבניין).

היום, רחוב יפו מחבר בין אזורים שהפכו, בשנים האחרונות, לאזורי בילוי ותיירות (כיכר פריז, השוק התורכי, המושבה הגרמנית ושדרות בן גוריון). כחלק מהמאמץ העירוני לשקם ולחדש את אזור העיר התחתית, הוזמנו לתכנן את רחוב יפו (כולל את רחוב נתנזון שהוא קטע קצר שבעבר היה חלק מרחוב "יפו").

בשלב הראשון ערכנו תיעוד מלא של הקיים ברחוב ושל סביבתו, והוגדרו עיקרי התכנון, ביניהם: התייחסות לכל ציר יפו כציר תיירותי איכותי, עם עדיפות להולכי רגל, על ידי הפיכת חלק ממנו למדרחוב ועל ידי הרחבת המדרכות לטובת הולכי הרגל ויצירת "מוזיאון" לאדריכלות, בו יודגשו ויישולטו מבנים נבחרים, בעלי חשיבות אדריכלית מיוחדת.

במרחק של יותר משנתיים ממועד השלמת הפרויקט, נראה כי ביחד עם המאמץ העירוני הכולל, פרויקט רחוב יפו הצליח מאד. הרחוב הפך מרחוב דועך וכמעט נטוש, למרכז חיי לילה ובילוי. אולם התפיסה הכללית של "מדרחוב" ועדיפות להולכי רגל שהצענו, יושמה רק באופן חלקי מאוד. ניתן להניח, כי לו היינו מצליחים לשכנע את העירייה לוותר כליל על מקומות חניה, לתת עדיפות מובהקת יותר להולכי הרגל ולהפוך קטע מן הרחוב למדרחוב, הצלחת הפרויקט היתה גדולה אף יותר. גם פרויקטים כתאורה ייחודית ומוזיאון פתוח לא עברו משולחן התכנון לביצוע.

פארק רכבת העמק, טבעון (2017)

ראשיתה של רכבת העמק בהצעה של סגן הקונסול הבריטי בחיפה, בשנות ה-60 של המאה ה-19. ב- 1904 נחנך הקטע הראשון של מסילת העמק, בין חיפה לבית שאן, שהיתה חלק מן המסילה החיג'אזית, באורך של כ-60 ק"מ.

לאחר קום המדינה, בשנות ה-50 של המאה העשרים, ננטשה המסילה ותחזוקתה הופסקה. אולם שטחי תוואי המסילה ו"זכות הדרך" נשארו בידי רכבת ישראל.

במהלך השנים, חלקים ניכרים מן המסילה פורקו, ולא נראו בשטח. במספר אזורים, היו קיימים שרידים של פסי המסילה ושל מבני התחנות, מבני מסילאים, גשרים ומעבירי מים.

תוואי המסילה בתחום השיפוט של טבעון ממוקם בלב אזור שטוח יחסית, של שדות חקלאיים, הנחצים על ידי יובלי נחלים. התכנון הנופי הותאם ל"שפה" הוויזואלית הקיימת בשטח, באמצעות שתילה. בשולי המסילה, תוכננו צמחים הדומים בחזותם לגידולי החקלאות הסמוכים.

תוכנית סטטוטורית לחידוש רכבת העמק, בתוואי חדש, ברובו שונה מן התוואי ההיסטורי, אושרה על ידי הממשלה. במסגרת זו נדרשו היזמים לשקם את "פגעי" התוואי ההיסטורי ולהעביר את הקרקעות לרשויות המקומיות הרלוונטיות.

עם קבלת המשימה של תכנון טיילת בקטע באורך של כ-4 ק"מ, בו עברה מסילת רכבת העמק ההיסטורית בתחום המועצה המקומית טבעון, התחלנו בלימוד ובניתוח המצב הקיים. מצאנו כי בחלק ניכר מן התוואי נותרה המסילה במצב טוב ובחלקים אחרים התוואי נותר פנוי, אך ללא הפסים והאדנים. לאורך התוואי נותרו מספר מבנים, חלקם במצב טוב.

מצאנו גם כי קיימת בסביבות התוואי מערכת שבילי אופניים אזורית, בה משתמשים רבים.

אחרי לימוד והכרת התוואי, האזור והתוכניות הקיימות והעתידיות באזור גיבשנו בתיאום עם מהנדס המועצה המקומית, את המטרות העיקריות לתכנון הפארק. בין המטרות שהוגדרו: יצירת טיילת להולכי רגל ושביל לרוכבי אופניים וקישורם למערך צירים ושבילים הקיים והמתוכנן במרחב, המחשת תוואי המסילה ההיסטורי וההיסטוריה של רכבת העמק למבקרים, ושילוב מוקדים הקיימים לאורך התוואי ובקרבתו (מעיין, פארקים וערכי טבע).

ההצלחה הגדולה של הטיילת היא בעצם קיומה, שהיה מוטל תחילה בספק. הטיילת התחילה כסעיף לקוני בתוכנית לתשתיות לאומיות (תת"ל) של רכבת העמק, העוסק בשיקום תוואי המסילה הננטשת. נציגי המועצה הצליחו, בתיאום איתנו, וזה לא היה קל, לקבל תקציב לביצוע הטיילת.

עם זאת, הפרויקט עצמו סבל ממגבלות תקציב, ולכן ההבחנה והאיפיון המיוחד של כל אחד מהשבילים, להולכי רגל ולרוכבי אופניים, נעלמו. אלמנטים וחלקים רבים, כמו קישור הטיילת למערך השבילים האזורי ולשכונות המגורים שהיו משמעותיים בתכנית, לא יושמו.

נושא יצירת פרויקט שתוכנן באופי מסוים, אך עם תקציב מצומצם מאוד, הוא נושא כאוב שמעסיק אותנו, אדריכלי הנוף, לעתים קרובות. במקרים כאלה, אלמנטים חשובים מבוטלים, סטנדרט התכנון יורד ולעתים קשה להוציא לפועל את הרעיונות התכנוניים בצורה טובה. נשאלת השאלה, כיצד עלינו להיערך ולנהוג כשאנו מזהים מגמה כזו ובאיזה שלב.

עין קשתות, רמת הגולן (2018)

לסיום, בחרתי להתייחס לפרויקט שזה עתה נחנך, בטקס רב רושם, עין קשתות (אום אל-קנטיר) שבקרבת קיבוץ נטור בדרום רמת הגולן. עין קשתות הוא אתר נוף וארכיאולוגיה ייחודי, הממוקם על מדרגה טופוגרפית רחבה, מתחת מצוק בזלת ומעל נחל סמך (ואדי א-שביב). בתקופת המשנה והתלמוד היה במקום כפר יהודי ועד 1967 התקיים, על שרידיו, כפר סורי. מן הכפר היהודי נותרו שרידי בית כנסת מפואר, שהתגלו כבר בסוף המאה ה-19 על ידי סר לורנס אוליפנט וגוטליב שומאכר, ושרידי מבנה עם בריכות וקשתות אבן מרשימות לצד מעיין קטן.

בשל מיקומו ורמת הנגישות הירודה אליו (דרך עפר ארוכה) לא רבים הגיעו לאתר. לפני כ-9 שנים, ביוזמת המועצה המקומית, החל תהליך של הפיכת עין קשתות לאתר ארכיאולוגיה, נוף ותיירות משמעותי ומוביל בגולן.

המטרה העיקרית של המזמינים ושל צוות התכנון, היתה להציג את הממצאים הארכיאולוגיים ולהפוך את האתר לנגיש, מזמין וזמין לכלל הציבור. לאחר גיבוש פרוגרמה ותכנון ראשוני, אושר האתר גם כ"אתר מורשת לאומי".

שיקום ושחזור בית הכנסת בוצע, עד לאחרונה, תוך שימוש בטכנולוגיה חדשנית שפיתח יהושע דרי, בליווי ובהנחיית הארכיאולוג חיים בן-דוד. כעת, קירות בית הכנסת ניצבים על תילם, בולטים לעין המבקרים ומרשימים ביותר.

במסגרת השיקום, הוחלט על הקמת מבנה מבואה, שדרכו יכנסו ויצאו מן האתר. המבנה שתוכנן על ידי רז אדריכלים, "קבור" בקצה מדרגת הבזלת, כך שכמעט ואינו נראה ולא מסתיר את הנוף. כשנכנסים למבנה, דרך שביל שקוע, האתר נשקף מחלונותיו על רקע נופי הרים רחוקים.

▼ טבעון פארק המסילה הננטשת

עין קשתות- רחבת הדק בחזית הדרומית של בית הכנסת

בהנחה שהאתר אכן ימשוך קהל רב ובכדי לאפשר סיור רציף ושוטף לכולם, הוגדר מערך שבילים חד-סטרי. רחבות הסבר ומנוחה מוקמו ליד השבילים ובהן יכולה קבוצה לעצור, להתבונן בנוף ובאתר ולשמוע הסבר, מבלי לעכב קבוצות אחרות.

באזור המעיין הוקמה רחבה המאפשרת גישה נוחה לקשתות הבנויות ולבריכות העתיקות. באזור זה הוחלט להרחיב את תחום המגע עם המים, על ידי יצירת בריכות שכשוך "מנותקות"

עין קשתות-מבנה מרכז המבקרים מוסתר בקפל הקרקע ומאפשר פתיחה אל הנוף

ונמוכות מן האזור הארכיאולוגי. אפיקי זרימת המים (שקודם נשפכו ונעלמו במדרון) והבריכות עוצבו באופי רך "כמו טבעי", כך שאינן נראות כשרידים ארכיאולוגיים.

בתכנון השטחים הפתוחים הושם דגש על "מניעת תחרות עם הארכיאולוגיה". לכן, הוחלט על עיצוב צנוע ועל חומרי גמר שאינם דומים לחומרי השרידים הארכיאולוגיים.

בראייה של ימים ספורים (הפרויקט נחנך ב-8 באוקטובר 2018), החלטות התכנון המשמעותיות שהתקבלו בפרויקט זה, כמו בניית מבנה מבואה חפור בקרקע וקביעת מסלול ביקור חד-כיווני ומיקום תוואי נראות כנכונות.

אולם מערכת שינויים וחידושים שנעשו במהלך הביצוע, כמו החלטה על שימוש באמצעי המחשה דיגיטאלית, כמו גם החלטות מנהליות שלא לבצע אלמנטים מסוימים או לשנות מיקום של רחבות, גרמו, בין היתר להחלשת הדומיננטיות העיצובית של רחבות התצפית. ייתכן ושגינו בנכונות יתר לוויתורים במהלך הביצוע ולא הצלחנו ליישם את האמרה של ראש הממשלה המנוח, לוי אשכול: "אני מוותר ומוותר עד שאני משיג את מטרתי".

אם הערכתי את הפרויקט נכונה או לא, הזמן ייתן את התשובה כי באדריכלות נוף (כמו בחיים עצמם) הפרספקטיבה והזמן הם כלי ההערכה המדויקים ביותר... חוכמת הבדיעבד!

ואיך מתרגמים את שלמדנו להצלחה בעתיד

בבחינה שלאחר מעשה ובניסיון להרחיב את שנלמד מעבר לאמרה היפה של הסופר האמריקני הנרי מילר "אולי כל מה שאפשר לעשות הוא לקוות לסיים עם החרטות הנכונות", אנסה לסכם בכך שלנו, אדריכלי הנוף, תפקיד משמעותי בתרומה ליצירת סביבת חיים טובה יותר, תפקיד שאף הולך וגדל בתקופה האחרונה.

ואם אגע במסקנות השאובות מהפרויקטים שנבחנו, אזי יש חשיבות ליכולתנו לתרום בתחילת תהליך התכנון להשגת תקציב, כמו במקרה של טיילת רכבת העמק. יש גם חשיבות ליכולתנו לתרום לשמירה על התכנון והביצוע לאורך זמן ע"י תחזוקה איכותית, כמו במקרה של פארק המושבה בזכרון. וכמובן, קיימת חשיבות רבה מאד לנחישות ולדבקות שלנו במטרה, היכולות לתרום לכך שהפער בין רעיון וחזון לבין המציאות, אחרי ביצוע הפרויקט, יהיו קטנים ככל האפשר.

צילומים: משרד גרינשטיין הר-גיל

ד"ר גיל הר-גיל, מנהל ושותף במשרד "גרינשטיין הר-גיל אדריכלות נוף ותכנון סביבתי", העוסק במגוון רחב של פרויקטים, בייחוד עבור המגזר הציבורי. על עבודות תכנון הנוף זכה המשרד בפרסים וציונים לשבח רבים, בין היתר, בפרס לתכנון אורבני ע"ש עזריאלי של המועצה לישראל יפה, בפרס עיריית תל-אביב לאדריכלות נוף ע"ש קרוון, אות אדריכלות הנוף ועוד.

אדר' נוף טלי מרק, אדריכלית נוף שותפה במשרד גרינשטיין הר-גיל וחברת הנהלת האיגוד הישראלי לאדריכלי הנוף.

אנו בחברת טרמודן מאמינים

כי סביבת המגורים, יופיה ונראותה חשובים לא פחות מאשר סביבתו האינטימית של הדייר, על כן מחלקת הפיתוח בחברתנו שוקדת ללא הפסקה על פיתוח חומרי בניין חדישים ומתקדמים המתמזגים עם הנוף הפסטוראלי של אזור המגורים, בשילוב שמירה על איכות הסביבה ושמירה על שיטות בנייה הירוקה, יחד עם עמידה מתמדת בדרישות התקנים המחמירים תחתם מיוצרים מוצרינו, ובדרישות הייזמים, אדריכלי הנוף וקבלני הביצוע.

טרמודן למי שמבין.

פקס: 08-8598388 | טל: 08-8598345 | www.termodan.co.il

האיגוד הישראלי של אדריכלי הנוף

תוכנית הביטוח הרחבה והזולה לאדריכלי הנוף בישראל

הכשרה חברה לביטוח בשיתוף איגוד אדריכלי הנוף ובאמצעות כרמים ובני רום גאים להציג:
תכנית ביטוח בלעדית ואטרקטיבית המותאמת לצרכים היחודיים של אדריכלי הנוף בישראל.
הרחבות בביטוח אחריות מקצועית ללא פרמיה נוספת.

- הוצאת דיבה ולשון הרע
- אי יושר
- אובדן מסמכים
- חריגה מסמכות
- כיסוי עזבון ויורשים
- סוכנים ונציגים מורשים
- שותפים נכנסים ויוצאים
- הגנה משפטית בהליכים פליליים
- סיום מוארך (RUN OFF)
- כיסוי בעבודות ליד מקווי מים/חופים/מנהרות/עבודות הנגשה ועוד

לבירורים והצטרפות:
בני רום > 050.5212600 | benny@cramim.co.il
ענר אדרי > 050.5441387 | aner@cramim.co.il
כרמים סוכנות לביטוח 03.6126455
רח' הבונים 9 (ת.ד.3708), רמת גן 5213606

כרמים סוכנות לביטוח

המגזין הישראלי לגינון מנוי שנתי

במבצע לקוראי הביטאון

24 ₪ X 10 תשלומים

להצטרפות
טל. 03-5467485
או באתר הישראלי לגינון
www.papirusgan.co.il

מבט על - תכנון בדגש על קישוריות ופתיחה לשכונה

פארק המכתש, גבעתיים

אדר' נוף ברברה אהרונסון

פארק המכתש נבנה בלב שכונת בורוכוב הותיקה בגבעתיים, במתחם היורד מרחוב יפה נוף ותחום משני עבריו ברחובות תלולים המשתפלים מערבה. במקום נחפר בשנות ה-20 אמפי גדול השקוע בין שני הרחובות ובו הוקם מגרש כדורגל, שהפך עם השנים לאיצטדיון והיה מגרשה הביתי של הפועל רמת גן גבעתיים במשך למעלה מחמישים שנה. האיצטדיון היווה סמל שכונתי ומקור לגאווה, אך סבל מבעיות נגישות בשל מיקומו בלב השכונה. כבר בשנות השמונים היו גורמים בעירייה שרצו לפנות את המקום לטובת פרויקט שישלב מגורים עם פארק. תוכניות המתאר קבעו בשטח מגורים בדופן הדרומית ופארק הנפתח אל רחוב בורוכוב מצפון.

לאחר גלגולים רבים, אושרה בשנת 2003 תוכנית למתחם האיצטדיון, שהתוותה את חלוקת היעודים לפיהם נבנה הפרויקט: השליש העליון של האתר, הצמוד לרחוב יפה נוף, יועד לשני מגדלי מגורים עם זכות מעבר לציבור ביניהם, ושני השלישים הנותרים במורד יועדו לפארק. המרכז המסחרי, הנמצא בקצהו המערבי והנמוך של הבלוק, נועד להתחבר אל הפארק בקומת הגג.

הידיעה כי האיצטדיון הוותיק יפנה את מקומו לפרויקט הכולל מגדלים רבי קומות למגורים נתקלה בהתנגדות עזה בקרב התושבים. אנשי

קיר אצטדיון המכתש, קיץ 2010

השכונה כינו את הפרויקט "הולילנד גבעתיים" ונאבקו לבטלו ולשמר את האיצטדיון השכונתי. הועלו חששות רבים מפני שינוי אופי השכונה, יצירת בעיות תנועה וחנייה, והתפתח דיון עקרוני האם נכון לפרק את מה שהיה אחד מהאייקונים של העיר.

יש לציין, כי למרות הגאווה והסמליות, ביומיום הפנה האיצטדיון אל הרחובות הסובבים חומת בטון גבוהה עם תיל מעליה, שהקיפה אותו מכל עבריו. הנוף היפה הנשקף מן המקום היה חסום, והמשאב הציבורי שבלב השכונה, בהיותו מורכב מפונקציה אחת ספציפית, שירת בפועל רק חלק קטן מן התושבים.

אחד העקרונות שהנחו אותנו בתכנון מחדש של האתר היה לפתוח את המקום אל השכונה, ולשלב בו מוקדי פעילות למגוון גילאים, כך שמירב התושבים יוכלו ליהנות מן המרחב הפתוח שבלב המרקם האורבני הסובב. למרות השיפועים הגדולים, הפארק מתחבר לרחובות באזורים פתוחים וירוקים מכל כיוון, ללא קטעי הליכה לאורך קירות בתפר עם השכונה.

השיפועים הלא שגרתיים (14% - 11%) היוו אתגר תכנוני לא קל בעיצוב הפארק. בין חלקו העליון לחלקו התחתון של הגן מפרידים למעלה מ-17 מ' גובה. הרצון הראשוני היה ליצור מערכת מונגשת מלאה, אולם הדבר היה גורר צורך לייצר מאות מטרים של רמפות שלא הותירו הרבה מרחב פעיל. על כן, העיקרון המנחה היה לאפשר נגישות נפרדת לכל אזור. החלופה שנבחרה פועלת

בשלושה מפלסים שונים, שכל אחד מהם מונגש באופן מלא ונוח מן הרחוב, כשהקישור ביניהם נעשה במדרגות.

המדרגה העליונה מאכלסת את המגדלים וביניהם רחבה המובילה למרפסת נוף. שני המגדלים נבנו על במה מוגבהת מעט מן הרחוב, ומפנים אל צדיהם ואל הפארק טרסות מגוננות. עיצוב רחבת המגדלים בקווים זורמים וללא גידור, מזמין את התושבים להגיע אל התצפית, ליהנות מנוף העיר והים, ולרדת משם אל הפארק.

המפלס האמצעי מהווה את לב הפארק וכולל מגוון מתקני משחק וכושר, פינות תצפית ומנוחה, מדשאות רבות ובריכה אקולוגית. עיצוב הנוף בגן מבוסס על שימוש במדשאות מעוגלות ומשתפלות על מנת להימנע מריבוי קירות ומעקות. השבילים העיקריים מתפתלים בין שני הרחובות המקבילים ומגיעים לכל מרכזי הפעילות ופינות החמד.

במדרגה התחתונה נבנו אמפי קטן, מתקני משחק לפעוטות וגינת כלבים. חלק זה נמצא במפלס אחד עם בית הקפה והחנויות שעל גג המרכז המסחרי, ברחבה משותפת.

מרפסת התצפית במפלס המגדלים

חלוקה זו יוצרת מצב בו המרחב העיקרי של הפארק נותר פתוח ואינו נשלט על ידי הבינוי. לב הפארק מהווה מרחב עצמאי בין שני קצוות התורמים לו ומעשירים את מגוון הפעילויות של המקום.

כיום, שנה וחצי לאחר פתיחת הפארק, ניתן לומר שהתוצאה מהווה שילוב מוצלח בין תוספת בינוי ניכרת, לבין גן ציבורי רחב ומשמעותי המקושר באופן הדוק לסביבתו ונותן מקום לכלל האוכלוסיות בשכונה.

אדר' נוף ברברה אהרונסון, בעלת תואר שני באדריכלות נוף באוניברסיטת הארווארד, מסצ'וסטס, ארה"ב.
שותפה בכירה במשרד שלמה אהרונסון אדריכלים. אחראית למגוון פרוייקטים של עיצוב נוף, עיצוב עירוני, פארקים, דרכים ומסילות.
מנחה ומרצה בטכניון ומוסדות אקדמיים נוספים.
צילומים באדיבות משרד שלמה אהרונסון אדריכלים. צוות הפרויקט: ברברה אהרונסון, איילת ליכט, אלון שוורץ, איילת קופר. מזמין: בסר נדלן

בס"ד

- הרעיונות הגדולים שלכם, הפתרונות היצירתיים שלנו! -

פיתוח חדשני להגשמת חלומות וקונספטים אדריכליים בבטון לפיתוח נופי, פארקים, גנים ועוד.
תכנון ועיצוב ייחודי Custom made בגדלים אינסופיים!

יתרונות

אלמנטים יצוקים בשלמות באתר | גדלים אינסופיים
צורניות רכה ומתעגלת | התמזגות עם תנאי השטח
שילוב חומרי מחזור

יישומים

מערכות ישיבה ומפגש חברתי | אמפיתיאטראות בטבע
במות ענק כיתוב שמות ערים | הפרדות מפלסיות
אלמנטים פיסוליים כיד הדמיון

אדריכלים, הנכם מוזמנים להתרשמות בנהלל על סלט וכוס יין.
לתיאום ביקור התקשרו 04.6415541 | לתת אמת לקבל אהבה

iStudio Beton® Parkways® המומחים בבטון

MOLDED IN NATURE ONDULA

▲ פרט שילוט כחלק מ"סל המוצרים". הדמיה באדיבות ברמן ברוט אדריכלי נוף

מרחב ירוק אחד

מגמות חדשות בתכנון יערות קהילתיים כמקרה בוחן

ענת גולד, אדר' נוף נועה ברוט

התכנון מהווה כלי למימוש מדיניות קק"ל ומשכך עבר שינוי דרמטי בשנתיים האחרונות. כיום מקודם התכנון בעיקרו מלמעלה למטה. כך מקודמת התפיסה, המדיניות ותוכניות אב ארציות, מתוך ראיה כוללת ורחבה, תכנון בסטנדרטים אחידים ובשפה אחת. תכנון שמסנכרן את הנעשה בכל המרחבים והאזורים של קק"ל.

"תכנון ברשתות".

כיום ברמה הארצית מקודמים מסמכי מדיניות לתכנון הסטטוטורי והפרויקטאלי, כדוגמת מסמך מדיניות לגריעות יער ליישובים מוקפים בגדר, מסמך מדיניות לפיצוי סביבתי בגין גריעות יער, וכן מסמכי מדיניות לפרויקטים כגון דרכי נוף ודרכים קולטות קהל ביערות. בנוסף מקודמות תכניות אב ארציות כדוגמת תכנית אב ארצית לשבילי אופנים אשר מחברת אזורי רכיבה, מערכות שבילים, קובעת תוספת שבילים, חיבור ליישובים, מבואות וכו', תכנית אב ארצית לחניוני לילה לאורך שביל ישראל, לשיקום שלוליות חורף ועוד. תכניות אלה הן הבסיס הביצועי של העבודה ברמה הארצית וברמה המרחבית כאחד. על פי תפישה זו, אנו מקדמים כיום יערות קהילתיים, אשר מהווים מקרה בוחן לתפיסה זו.

הפרויקט מקודם תחילה ברמה הארצית, בתהליכים פנים וחוץ אירגוניים ומגובה בהחלטות הנהלה. מונה פרויקטור לקידום, מרכז השל נבחר לכתיבת תורת התהליך ולקידום שיתוף ציבור, חברת מיתוג ומערכות מידע מקוונות.

ברמה הארצית נקבע אופן התהליך, צורות התקשרות עם הרשויות והציבור, מיתוג, שפה, סנכרון בין יחידות קק"ל השונות שייקחו חלק בפרויקט, כתיבת נוהל "הקמה הפעלה ותחזוקה" אחיד ומנחה לכל היערות הקהילתיים בהווה ובעתיד ובמקביל קודם תכנון "סל" רחב של פרטי ביצוע, שלאחר תהליך תכנון שיעשה במשותף לקק"ל, לציבור ולרשות, ישמש את המתכננים לצורכי פיתוח היער. זהו המפגש שבין התכנון האחיד הארצי לצרכי השטח. "סל" הפרטים יוצר זהות אפיון ומיתוג, אך השימוש בו בסופו של דבר יאפיין את הקהילה.

התפיסה החדשה של היערות הקהילתיים מתאפיינת לא רק בכך שההסתכלות הינה ארצית רחבה וכוללת, אלא גם בהגדרה של יער קהילתי, אשר נלמדה על ידנו במנצ'סטר, אנגליה.

אם בעבר הלא רחוק דברנו על החשיבות של קו המגע בין העיר ליער, הרי שכיום המגמה היא טשטוש קו המגע. הירוק שבחוץ, מתחבר לירוק שבפנים והמרחב הופך למרחב ירוק אחד. מרחב זה כולל יערות נטועים, יערות לפני נטיעה, שטחים פתוחים, שטחים לשיקום, שצ"פים עירוניים, חצרות של מבני ציבור וחצרות פרטיות, שדרות עירוניות, חורשות פארקים, גינות קהילתיות, יער מאכל וכו' באופן שמרחב זה משדרג ומשפר את איכות החיים, האוויר, הנוף, אזורי הפנאי והנופש, הצל העירוני ובדגש על שיפור בריאות הציבור במרחב הציבורי ההולך ומצטמצם עם מגמות הבניה הגוברות עם השנים.

במאמר זה נתמקד בפרויקט אחד מתוך רבים המקודמים כיום בקק"ל - יערות קהילתיים כמקרה בוחן לראיה רחבה של המרחב הירוק, ולתפיסת מיתוג ושפה אחידה.

קק"ל לאורך השנים הקימה יערות בשיתוף עם הקהילה, אשר חלקם פועלים באופן מוצלח וחלקם פחות. יערות אלה צמחו בעיקר מלמטה, מהצורך של השטח, מול הצורך של קק"ל באותו האזור.

כיום מקודם מהלך שונה, לפיו הרמה הארצית מהווה מעין "מטריה", יוצרת שיח ארצי, סנכרון , שפה, מדריך הקמה ניהול והפעלה, פעילויות עוגן וכו', כאשר כל השאר - הביצוע, הקשר לקהילה,

מסתור תצפית על ציפורים כחלק מ"סל המוצרים". הדמיה באדיבות ברמן ברוט אדריכלי נוף

"מודל מרחב ירוק אחד"- תפיסה חדשה למרחב האורבני. טשטוש גבולות "עיר- יער". צילומים: ענת גולד

הקשר עם הרשויות המוניציפליות, עם גופים נוספים, מערכת החינוך, וכו' - נעשה ברמת האזור.

הוקם צוות ארצי שמקדם את התפיסה הארצית שהוזכרה. נבחרו 5 יערות במרכז לקידום בשנה זו. מדובר אם כן ב"רשת" יערות קהילתיים, עם אחידות בתפיסת ההקמה, ההפעלה, התחזוקה ובעיקר עבודה נכונה עם הציבור.

על פי התפיסה שנלמדה, יערות אלה כוללים את המרחב האורבני והמרחב הכפרי גם יחד, שטחי יער קיימים, שטחים לנטיעה עתידית, שטחים פתוחים ללא נטיעות, שיקום שטחים מופרים, נטיעות במרחב האורבני, נטיעות סביב מוסדות ציבור, בשדרות מרכזיות ובכלל זה פעילות רחבת היקף בבתי הספר לנטיעות עם הילדים, חצרות פרטיות וציבוריות ועוד. היער הקהילתי כולל יער מאכל, גינות קהילתיות, גינות אקולוגיות ועוד.

לפיכך, יער קהילתי הוא מרחב עירוני ירוק הכולל בתוכו תכנים רבים. יער משותף של קק"ל והציבור, המהווה חלק מתפיסת הבית של התושב ומהווה חלק חשוב מחשיפת היערות ופתיחתם לטובת השימוש של הציבור הרחב.

תמונת שיתוף ציבור. צילום: עומר רצון, פרויקטור ליערות הקהילתיים, קק"ל

ביער הקהילתי מטשטשים הגבולות בין היער לעיר והופכים למרחב משותף המייצר קשר בין קהילה למרחב פיזי ירוק.
יצירת סט פרטים ליער הקהילתי מצריכה פיתוח שפה המעניקה צורה למושג זה המכיל את שתי היישויות - יער וקהילה.
היער מכיל אינספור מרכיבים המצטרפים לכדי ישות אורגנית אחת, מרובדת ומורכבת אשר משתנה ומתפתחת באופן תמידי, עוברת בליה וצומחת בחלוף הזמן ועל פי עונות השנה. את המפגש של מספר אובייקטים וחומרים בשלבים שונים של התפתחותם האורגנית תרגמנו למושג ילקוט יער. הילקוט, כמו היער, מאפשר צירוף של מופעים שונים לצורה קוהרנטית אחת, מבלי לכפות עליהם שינוי, תוך מתן מקום לכל אחד ממרכיביו השונים של השלם.

קהילה

יחידים וקבוצות עושים שימוש ביער באופנים שונים ומגוונים, אדם יחיד יוצא לטיול או יושב להרהר על ספסל, כיתה יכולה לערוך סיור לימוד, להתבונן בציפורים ופריחות וקבוצה מאורגנת יכולה להרים מופע או לערוך פיקניק.
על מנת שמרחב יהיה קהילתי עליו להיות מרחב משתף ולהוות פלטפורמה גמישה להתרחשות כל השימושים והפעילויות הללו. מרחב משתף הוא מרחב בו הקהילה עושה שימוש אך גם שותפה בחוויית ההקמה והעיצוב שלו. לכן, במסגרת פיתוח השפה האדריכלית של היער הקהילתי עשינו שימוש בשני מושגי יסוד.
קוד פתוח - את המונח ח שאבנו מעולם התוכנה שם הוא משמש לציון תוכנה שקוד המקור שלה פתוח ונגיש לכל מי שחפץ בו והוא חופשי לעריכת שינויים. הפרשנות שלנו למושג זה עסקה ביצירת סט עקרוני של פרטים אשר הקהילה יכולה להשתתף בבנייתם באמצעים פשוטים. מדובר ב"ערכות מוכנות" אשר על ידי מעקב אחר סדרת הוראות פשוטות, יכולים אנשי הקהילה לבנותן, להכניס תוספות, להרחיב ולשנות.
הספרייה - זהו למעשה קטלוג, "סל מוצרים" מוכנים ממנו יוכלו המשתמשים לבחור את הפריטים המתאימים להם וכך, על ידי צירופים שונים של הפרטים הקבועים בקטלוג, תוכל כל קהילה לייצר מקום ייחודי משלה.
מושג נוסף שטבענו הוא "**ילקוט היער**". בבסיסו של "ילקוט היער" מונחת פעולת האיסוף הצוברת ומרכיבה חומרים, יצוגים וטקסטורות המבטאים את הצורניות והמהות המרובדת של היער.
התלכיד בין יער לקהילה בא לידי ביטוי בכמה אופנים:
אינטרקציה - הפרטים יוצרים קשר והדדיות בין הקהילה האנושית לקהילה הטבעית ביער - מסתורי תצפית על ציפורים, שקתות להאכלת ציפורים, עמדות טיבוע ועוד.
בניה - ערכות 'נושאיות' המורכבות על ידי הקהילה כגון תיבות קינון הנבנות ומונחות במקומות שיאפשרו התבוננות ומעקב אחר ציפורים.
בחירה - הבניה של המרחב תוך שימוש בסיפרית מוצרים אשר ממנה תוכלנה הקהילות השונות לבחור את המרכיבים המתאימים להן. כך, תוכל למעשה, כל קהילה להציב ולהרכיב מרחב אשר יהווה את היער הקהילתי שלה.
בנקודת זמן זו, מתוכננים במסגרת פיילוט של קק"ל לקום חמישה יערות קהילתיים במרחב מרכז. ביערות אלו ייעשה לראשונה, שימוש בסט הפרטים החדש ליער הקהילתי .

ענת גולד מנהלת אגף תכנון, קק"ל
אדר' נוף נועה ברוט, שותפה במשרד ברמן ברוט אדריכלות נוף | אדריכל נוף אחראי: עופר תמיר

TOOLBOX

ריהוט הגן כ"ארגז הכלים" ברחוב הישראלי

התכנון העירוני המודרני מתמודד מול בעיית הצפיפות ההולכת וגדלה בערים, ובעיקר מול התבססות התנועה סביב כלי רכב כמשתמשי דרך עיקריים. בשל כך, אחד מאתגרי התכנון הסביבתי הוא הגעה לאיזון בין המרחב הניתן לתנועה מוטורית ובין המרחב הניתן להולכי רגל, הכולל מלבד מדרכות ושבילים גם אזורי שהייה ומפגש.

מחקרים מראים, כי הרחבה של אפשרויות ההליכה, יחד עם פיתוח והנגשת מרחבי המפגש, מביאים להקטנת השימוש בכלי רכב, מגדילים את מספר הולכי הרגל, ומשפרים את בריאות התושבים ואיכות חייהם.

אחד הפרמטרים החשובים והמשמעותיים ביותר בשיפור מרחבי המפגש ותחושת המשתמשים ברחוב, הוא אזורי הישיבה. הצלחת אזורים אלו תלויה בריהוט הרחוב המוצב בהם, אפשרויות הישיבה וההצללות שתוכננו.

אדריכל הנוף יאיר אביגדור ממשרד אדריכלי הנוף "מנעד" טוען, כי "ריהוט הרחוב הוא חלק מהיצירה של הרחוב כ'מקום' לשהות בו, להיפגש בו , לנוח בו , להרהר בו". לדבריו , "הרחוב צריך להיות מקום ולא נתיב מעבר".

לטענת אביגדור, כאשר מתכננים את צורות הישיבה במרחב הציבורי, המילה החשובה היא "מגוון" והוא מחדד: "הישיבה צריכה לאפשר מגוון - מגוון גילאים, מגוון מצבי ישיבה: לבד, בזוגות, זה לצד זה, אחד מול השני, בקבוצות וכדומה. מגוון מקומות לאורך הרחוב, בצמתים, בכיכרות, לאורך שדרה, בפינות רחוב וכדו'".

נתיבי נוי מקבוצת אשטרום תעשיות, משיקה בימים אלו סדרת ריהוט מודולרית חדשה, שהינה חלק ממכלול פתרונות המיוצרים על ידי החברה בתחום הפיתוח הסביבתי והנופי, המהווים חלק מחזונה להשפיע על עיצוב הנוף במרחב הציבורי.

על מנת להגשים את החזון הזה נתיבי נוי פנתה לסטודיו PRODUCKS, סטודיו לעיצוב תעשייתי שמתמחה בעיצוב מוצרים בכלל וריהוט בפרט עבור מותגים מובילים בארץ ובעולם.

גיל שפי מסטודיו PRODUCKS: "כאשר נתיבי נוי פנו אלינו לעצב עבורם קולקציה לריהוט חוץ היה לנו חשוב לענות על צורך שנובע מהרחוב, מהמרחב הציבורי, היה לנו חשוב לפתח פלטפורמה פתוחה, סוג של פרויקט להרכבה שידע לתת מגוון של פתרונות לחללים שונים, משם הגיע גם השם של הסדרה **"ארגז כלים" - Toolbox**. זוהי סדרה של מוצרים שמתחברים אחד לשני ויוצרים איים. איים אלו יכולים להיות בעלי אופי פונקציונאלי זהה או שונה ולייצר עומק הנותן מענה אמיתי לצרכים של ההולכים ברחוב. היה לנו חשוב לתת אפשרות ליצירה של פרטיות שמתאפשרת בעזרת מחיצות שעליהן ניתן גם לגדל צמחים מטפסים, וכן יצרנו שולחנות צד שמאפשרים ישיבה נמוכה ויוצרים חיץ בין היושבים. השולחנות מאפשרים גם שינוי כיוון

נתיבי נוי
עיצוב משתלב

האודם 8, אזור התעשייה עד הלום, ת.ד 847 אשדוד, 7710101
טל. 08-8642268 | morh@Ashtrom.co.il | www.ashtrom.com

בהגדרת המרחב של האי ויוצרים דינמיות, האי יכול להיות מתוכנן בכיוון מסוים או להיות בעל צורה מתפתלת, אי שמאפשר ישיבה גב לגב או לשמש כספסל לאורך מעבר. ניסינו לטפל במקרים אמיתיים מתוך חיי היום יום בסביבה הציבורית ולתת להם את הפרשנות שלנו. עבור חברת נתיבי נוי זה הפרויקט הראשון שעוסק בריהוט חוץ, כך יחד יצאנו, יד ביד למסע הזה באופן מלא חדורים להגשים את החזון המשותף שלנו. אני חושב שהתוצאה בעלת אופי הוליסטי, בעלת תפיסה כללית של צרכים שעולים מהמרחב הציבורי בישראל והרצונות שלנו לבוא ולומר שמעבר לספסל, יש סביבה".

הסדרה פותחה לאחר שנים רבות של ניסיון בעבודה עם בטון, שילובו במגוון אלמנטים וצורות ובמנעד גוונים. במהלכן נמצאו התערובות המושלמות לשימוש בבטון במראה אקסקלוסיבי התואם את דרישות המתכנן והמאופיין בננו-טכנולוגיה המאפשרת לייצר בטון בעל ספיגות נמוכה מאוד. העיצוב מושפע מהדרישות הסביבתיות של שימוש מועט בכמות החומרים ושימוש בחומר ממוחזר.

מטרתה של **סדרת הריהוט Toolbox** לעמוד במרכז החוויה האורבנית, מושגת על ידי המודולריות של הסדרה המאפשרת למתכנן ליצור אזור ישיבה מהנה ליחידים, לזוגות ולקבוצות. הרעיון הוא להקנות למתכנן גמישות תכנונית בהנחת הריהוט, מיקום האלמנטים שבו, ושילוב הצללה בהתאם.

אדריכל הנוף רועי קופר ממשרד אדריכלי הנוף "רועי קופר" טוען כי "צורות הישיבה האופטימליות במרחב הציבורי יהיו מותאמות גיל, כיסא נגיש הכולל משענת יד למבוגרים, וספסלים רחבים המאפשרים שכיבה והתקהלות עבור הצעירים".

הסדרה המודולרית של נתיבי נוי המורכבת מ-12 אלמנטים, מאפשרת תכנון ויצירת אזורי ישיבה מגוונים, מתחמי "רביצה" או ישיבה נוחה, מתחמים משולבים המרכיבים כמה צורות ישיבה , כל אלו בסדרה אחת. לסדרה כורסאות זוגיות וכורסאות יחיד, הדומים, כסאות המותאמים לילדים ומשמשים גם כשולחנות צד, ופינות רביצה.

אדריכל הנוף רועי קופר מדגיש ש"ריהוט הרחוב בישראל צריך לעמוד בכמה פרמטרים חשובים: הצללה, עמידות בחום (חומרים שלא מתחממים יתר על המידה), עמידות לוונדליזם, קומפקטיות וצבעוניות".

לסדרת Toolbox שולבה הצללה שפותחה על מנת להקנות מראה אחיד. באופן ייחודי, שילבה נתיבי נוי צמחיה בסדרת הריהוט בעזרת אדנית ומחיצה המאפשרת גידול מטפסים באזור הישיבה. הצמחים עוזרים לקירור הסביבה בצורה טבעית. בנוסף, לסדרה אלמנטים משלימים - ברזיה ופח אשפה, כולם בעלי אותו קו עיצוב שקט ומראה נקי המשלים את הקולקציה.

נתיבי נוי מזמינה אתכם, אדריכלי הנוף, למסע מרתק בו תוכלו להרכיב עם **Toolbox** את הסביבה שלכם.

אשטרום
תעשיות

פסיפס רטרוספקטיבי

תערוכה בכנס איגוד אדריכלי הנוף ה-16

אדר' נוף ורדית צורנמל

כ-250 תמונות של מקומות קובצו לפסיפס הפורש 70 שנים של תכנון המרחב הציבורי. תערוכת הצילומים אשר תוצג בכנס איגוד אדריכלי הנוף תאפשר בחינה של העשייה המקצועית וגם תזמין את המבקרים לאסוף ולאצור לעצמם קולקציה פרטית - אוסף פרטי של דימויי אדריכלות נוף בשנות המדינה. כאן מוצגת רק טעימה, המהווה רק כ-20% מתוך אסופת התמונות בתערוכה.

כ-50 משרדים וגופים נענו לקול קורא שפרסם לאחרונה איגוד אדריכלי הנוף, פשפשו, ערכו ושלחו מקבץ מייצג של עבודותיהם המבוצעות. ועדת ההיגוי לכנס מצאה עצמה ממיינת, עורכת, מפיקה ואוצרת אוסף מרתק, שמקפל לתוכו שבעים שנים של עשייה. העשורים הראשונים, כצפוי, מיוצגים פחות, מגורענים ומעוררי זיכרונות. בהדרגה, לקראת השנים האחרונות - מבול של עשייה, עבודות מגוונות ומשרדים חדשים. האוסף נחתם במבט של בוגרים טריים של המסלול

1948

יהלום צור, גן הזכרון כפר סבא

ארכיון קק"ל, פיקניק ביער

מילר בלום, גן הקקטוסים חיפה

1960

מילר בלום, חוף אכזיב

יסקי ופובזנר, ככר מלכי ישראל, תל אביב

מילר בלום, עמק המצלבה, ירושלים

1970

גדעון שריג, האוניה, קריית חיים

ירמי אפשטיין, גן ציבורי, א טור, ירושלים

ארי ארמוני, ככר כופר הישוב, רמת גן

1980

שלמה אהרונסון, פארק ספיר, הערבה

שלמה אהרונסון, תמ"א 22

גדעון שריג, חופי מזרח הכנרת

לאדריכלות נוף בטכניון, אשר בפרויקט הגמר שלהם הביטו לעבר שנת 2048 ובחנו את האתגרים הבאים של אדריכלות הנוף בישראל.
שבעה עשורים קוצבים את פסיפס התמונות למנות ועוד עשור אחד שמביט אל העתיד. האוסף איננו מחקר היסטורי או משנה סדורה. דווקא בשל מהותו האקלקטית הוא מאפשר למתבונן לראות דרך משקפיו שלו את תכנון המרחב הציבורי בראייה רחבה, סקרנית וביקורתית. איך משתקף המרחב הישראלי? איך הוא התעצב, השתנה? האם השתנו הסוגיות בהן עוסק תכנון הנוף? עבור מי נעשה התכנון? ומי נעדר? האם אלו אותן אבני יסוד - שביל, מדרגה, גבעה, עץ וגדר? ומה שהתקבל - מקומי? ישראלי? בינלאומי? ומהי תרומתו של מקצוע צעיר במדינה צעירה?

משה כבשני, גן אברהם, רמת גן

מילר בלום, רחבת צ'רצ'יל, הטכניון, חיפה

יהלום צור, גן לאומי בית שערים

מילר בלום, מלון דן כרמל, חיפה

מילר בלום, מגדל דוד

מילר בלום, גן לאומי ראש הנקרה

רכטר, טיילת תל אביב

תכנון נוף, פארק וולפסון, תל אביב

יהלום צור, קבר בן גוריון

ברויידא מעוז, יקב רחובות

גדעון שריג, גן הקקטוסים, פארק הירקון, תל אביב

שלמה אהרונסון, טיילת שרובר

1990

רויטל שושני, מחלף אלוף שדה

יהלום צור, בקעת הקהילות, יד ושם, ירושלים

תכנון נוף, טיילת שדה בוקר

2000

משה לנר, שדרוג מסילת הרכבת לירושלים

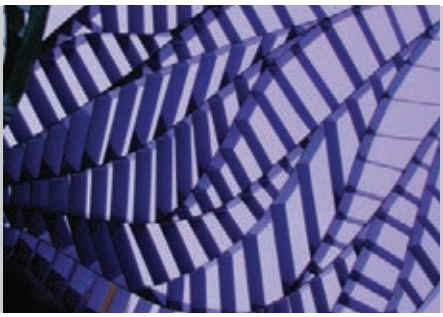

רם איזנברג, גן אולריך, ירושלים

יגאל שטיינמץ, מסלול נגיש, יער בן שמן

2010

אב אדריכלות נוף, שדרת אמיר, חדרה

איז'ל בלנק וירון ארי, עיר הבה"דים

גרינשטיין הרגיל, טיילת חוף שקמונה, חיפה

2048

אוהד אבניאל, חרדים לעתיד, בני ברק

שקד גיל, איך שגלגל מסתובב

מורן בריסקר, עיר מפרץ

אדר' נוף ורדית צורנמל היא שותפה עם מיכל טורנר במשרד צורנמל טורנר אדריכלות נוף.
בשם ועדת ההיגוי לכנס: אדר' נוף מיכל טורנר, אדר' נוף אסיף ברמן, אדר' נוף יעל סופר, אדר' נוף אמיר מילר, אדר' נוף קרני גרינשטיין, אדר' נוף עופר טמיר, אדר' נוף עדי תורן, אדר' נוף ורדית צורנמל.

גדעון שריג, פארק דובנוב, תל אביב

שלמה אהרונסון, מחלף שער הגיא

מוריה סקלי, גן לאומי בית שאן

קו בנוף, גן החושים, בי"ח תל השומר

קק"ל, מח' תכנון מחוז צפון, אגמון החולה

ברקן אלחייני, קמפוס הנמל, חיפה

תמא, פרויקט רמז, תל אביב

לוטן אדריכלות ונוף, שביל ישראל באופניים

יעל בר מאור, בי"ס גרץ, תל אביב

יוסף בר איתן, שימור מרחבים חקלאיים

נופר גולדנברג, משמר המפרץ, אילת

הדר שוורץ אבניאל, מחשבים קיבוץ מחדש

פארק יפה ירקוני

שכונת נווה זמר, רעננה

אדריכלי נוף ומתכנני הפרוייקט: סטודיו אורבנוף

בעידן של הקמת שכונות גדולות וחדשות יש חשיבות רבה להתייחס למקום, להיסטוריה שלו, לתרבות הנוף ולאיכויותיו הייחודיים. אחד האתגרים הגדולים של אדריכל הנוף הוא בחיבור נכון ל-DNA המקומי, והצלחה לייצר מרחבים של חוויות, תפאורה של זיכרונות ילדות, וחללים עירוניים מלאי חיים.

לכל אדם יש זיכרון מהשכונה בה גדל/ה, העיר או הכפר, הפארק השכונתי, שדה הבור, או המרחב החקלאי. לרעננה היסטוריה נופית בה לא אחת כל האיכויות הללו נשזרו יחד.

פארק יפה ירקוני הוא אחד הפארקים הראשונים להתממש בשכונת נוה זמר בה פועלים שלושה משרדי אדריכלות נוף. הפארק הלינארי בגודל 10 דונם ממוקם על הדופן המזרחית של השכונה.

הפארק מתווך על הפרש מפלסים של כ-5 מטרים בין השכונה החדשה ושכונת רסקו הקיימת מדרום. הציר שלאורכו נמצא הפארק הינו אחד מארבע הצירים הראשיים המחברים את העיר עם אזור הנופש המטרופוליני שמצפון.

הפרויקט כולל תכנון של הרחוב ממותן תנועה, שדרה מיש מוצלת משני צדיה, שביל אופניים, טיילת רחבה עם פינות ישיבה מוצלות, רצועה ירוקה לניהול נגר, שני אזורים של מתקני משחקים, פארק כלבים ומתקני כושר.

דגש רב הושם בבחירת העצים, הצמחייה וחומרי הגמר. 249 העצים שנשתלו כוללים כ-30 עצי אלון תבור, 44 ברושים, חרובים, ועצי צל וחורש המוכרים לוותיקי העיר.

חומרי הגמר והתכסיות שאלו מצבעי הנוף ההסטוריים של רעננה, הריצופים בצבעי מצע מהודק, משטחי הבטיחות בצבעי החמרה המקומיים, וההצללות בגוון ואופי המהדהד את רשתות הצל של המשתלות ההסטוריות שהיו באתר בעבר.

אבן הריצוף שנבחרה לפרויקט היא אבן "לינארית" 8/16/7 של חברת אקרשטיין בגוון קוקטייל דיונה", גוון המזכיר את דרכי האפר של המושבה ההיסטורית. סוג האבן נטולת הפאזה מאפשרת טיילת מזמינה ונעימה גם להולכי הרגל וגם לעגלות, וגודל המרצפות הקטן אפשר לפתל את השבילים ולהימנע מחיתוכים רבים - דבר שהיווה יתרון חזותי, ביצועי וכלכלי.

מזמין העבודה: עיריית רעננה | יועצי התנועה: דגש הנדסה, יועצת ההשקיה טובה לוינוב, מנהלי הפרויקט :גוני הנדסה

"Corpus" - Kattevennen - Genk, Belgium

The installation "CORPUS" consists of such a space, a body that has shaped itself with an eye-catching new skin. Consisting of smaller and larger organically shaped Corten steel parts, which together take shape to make an enormous naturally formed entity. The resulting sculpture is surprisingly and in an original way, integrated into its environment.

Such a space or work of art creates bewilderment, a change in our already familiar visual language and in this way will stop every passing or cycling visitor and invite them to visit the installation. There is an extra level of experience in this installation; it can be used as a dining' area, there is a table and chairs both inside and outside the installation in the same style and material as the sculpture.'

"Bewildered" - Lommel, Belgium

"Bewildered" is Will Beckers' latest Landmark in Lommel. The sculpture depicts a transition from a previous life to the emergence of a new phase. Will Beckers "That became my quest and inspiration. The enormous cocoon, with its rhythmic sculptural lines, shows us the transient part of a unique life form. The shape and color of the CorTen steel, which will become very soft brown within a short time, represents that transitory phase. The butterfly which is poised to fly away, shows us its delicate beauty with its soft blue colors. Elegant and full of certainty, it seeks its way in the open world."

A majestic butterfly grows from the cocoon. The metamorphosis in the growth process is evident by a print, a final imprint of the butterfly wings in the cocoon itself.

Will Beckers on his work, "As a visual Nature artist, I also feel like an activist. Working and researching possibilities to place Nature as an entity on the stage, I create within my work a symbiosis between culture and Nature with man as the social link between them.
I challenge our minds to think creatively about relationships: between man and Nature, between the individual and the environment, between different elements and the whole picture. My works are absorbed into their environments and illustrate the beauty of life in harmony."

Photos: Monique Abrahams, Robert Boons and Will Beckers
Will Beckers - International Land Art artist whose passion is to follow the evolutionary process of plants and natural forms. Beckers specialises in creating site specific natural installations that explore our relationship with the natural world. Much of his site-specific installations and art are to be found in public spaces around the world. www.willbeckers.com

⮟ "Corpus" - Kattevennen - Genk, Belgium

⮝ "Bewildered" - Lommel, Belgium

⮟ "Bewildered" - Lommel, Belgium

"Our Roots" -
Jerusalem Botanical Gardens -
Jerusalem, Israel

His international projects have also brought him to Israel, where in 2016 he created a monumental sculpture in the heart of Jerusalem "Our Roots". The 75m long installation in the Jerusalem Botanical Gardens can be seen conceptually as the "roots" of our existence/nature. "I designed it so that visitors can walk through the roots of eucalyptus trees and enter a space where they are in the interior of a tree. What happens to you when you are completely surrounded by naturally growing forms? I want to draw them into another reality. "

⮝ "Our Roots" - Jerusalem Botanical Gardens

As 'Art in Nature artist', he is personally always looking for an active experience of Nature. Seeing Nature as an entity, (and not as a space that is naturally present), creates for him, as an investigative and visual artist, an enormous wealth of tangible language, consisting of structures, textures, smells, new life and its transience in all its evolutionary processes.

Beckers, "I see these processes as a stratification, we are, as it were, surrounded by layers of different forms. This is how every process embodies itself in its own intrinsic way. Nature surrounds us, as a body, a space, a comfort zone."

⮟ "Our Roots" - Jerusalem Botanical Gardens

"Through the Soul" - Arte Sella, Italy

Traces of Nature

By Dominique Benjuya

Nature is the basic material for Will Beckers (1967). He makes organic Art Landmarks and living sculptures. They belong to the tradition of Land Art, but Beckers himself prefers to call them 'environmental art'. Instead of drastically intervening in the landscape, such as the early examples of land art, the artworks of Will Beckers enter into a harmonious relationship with the environment, they seek out the symbiosis.

Time and continuity are decisive elements in Will Beckers' Art. The material he uses grows. It follows the rhythm of the seasons. His projects are always a long-term investment.

Beckers: "You can sculpt, maintain, redirect the growth, this way the work gradually takes on monumental dimensions. Each project produces its own material for this. But in the end you do not have the result under control. From minimal growth to overgrown: it is a natural cycle of my work on location. I do not mind. It also creates a large degree of peace and freedom. To watch and wait. Have breathing space. Listen to the tree. "

"I find the best part of a project is arriving on site when it is still an empty space. You enter into a dialogue with space, getting an eye for the details. Something happens: the magical moment of creation begins. And then you have to realize it. In all sort of weather conditions with all the trials and tribulations this brings with it. "

"Through the Soul" - Arte Sella, Italy

The work "Through the soul" is a metaphor for how Will sees the evolution of a life; a hundred meters long wave of branches curling up against the mountain. "We have planted hundreds of trees that all result in the same movement. At the beginning you see an entrance. That is the moment you open yourself to the world. You allow something to happen to you, a change occurs. At this point the wood grows into the ground, then it climbs up the tree, it lets go of life again ... The cycle is complete. "

(פוקס גרן גלעדי)

BG COAT

ציפוי אקרילי למגרשי טניס, ספורט משולב, מדרכות, חניות ושבילי אופניים.

ליישום על תשתיות אספלט ובטון. קל ליישום, עמיד באקלים הישראלי, בעל עמידות מעולה בשחיקה ו-UV. נמצא מתאים לתקנים בינלאומיים.

במבחר גוונים

מסדרת BG Paint ITF

אשטרום תעשיות

בי ג'י בונד - טכנולוגיה לבנייה חכמה

בי. ג'י. (ישראל) טכנולוגיות בע"מ טל': 08-6874236 | www.b-gtech.com

IM SEGEV INDUSTRIES LTD.

קריית המוזיאונים - גן כהנא, רמת גן

פריטים יחודיים בהתאמה אישית

ספסלים, אשפתונים, סריגים לעצים, מעקות,
מתקני אופניים וחיפוי דקורטיבי מואר.

עיצוב ותכנון אדריכלות נוף :ברוידא-מעוז.
אדריכליות: רות מעוז, עליזא ברוידא ושלומית זילברמן.

אי אם שגב תעשיות בע"מ, נחל שניר 4 יבנה | טל': 08-9422440 | www.imsegev.co.il |